

Research Paper

Identifying the Challenges in Applying Intellectual Property Rights in the Tourism Industry

Mohsen Alizadehsani^{*1} , Fatemeh Ahmadpour² , Mostafa Mohseni³ , Javad Soltanzadeh⁴

¹ Assistant Professor, Department of Business Administration, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran. alizadehsani@umz.ac.ir

² PhD Student in Management, Science and Technology Policy, Department of Industrial Management, Faculty of Economic and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran. fatemehahmadpour71@yahoo.com

³ Assistant Professor, Department of Industrial Management, Faculty of Economic and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran. mo.mohseni@umz.ac.ir

⁴ Assistant Professor, Department of Industrial Management, Faculty of Economic and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran. j.soltanzadeh@umz.ac.ir

© The Author(s)

publisher: University of Mazandaran

[10.22080/jtpd.2025.29657.4014](https://doi.org/10.22080/jtpd.2025.29657.4014)

Received:

August 2, 2025

Accepted:

September 21, 2025

Available online:

November 11, 2025

Keywords:

Intellectual property rights, Tourism industry, Challenges, Theme analysis

Abstract

Context and Purpose: Supporting the tourism industry through intellectual property rights is becoming established in the country, and using its examples to increase productivity and business prosperity in this industry has become increasingly common. However, its implementation in this industry in our country has always faced obstacles. Given the research gap in this regard, the present study examines the challenges of intellectual property rights in the tourism industry. **Design/methodology/approach:** The required data for this research was collected qualitatively through interviews with Experts and professors in the fields of intellectual property, cultural heritage, and tourism. It is worth mentioning that the research sampling method was snowball sampling, and ultimately, the results obtained from 18 interviews were analyzed through content analysis using MAXQDA software. **Findings:** The challenges in implementing intellectual property rights in the tourism industry that were identified in this study include: issues related to the cultural structure, legal system, judicial system, executive structure and characteristics of implementers, formulated policies, and the resources and executive tools of institutions. **Conclusion:** Based on the research findings, if the identified challenges are not addressed, there will be no foundation for implementing a legal support system in the tourism industry; thus, it is necessary for tourism industry policymakers to identify these challenges and provide appropriate solutions to create the necessary framework for supporting the tourism industry. **Originality/value:** This research is innovative in that it examines the challenges and presents existing tools for implementing intellectual property rights in the tourism industry, which have not been in previous studies. The findings of this research contribute to developing the current body of knowledge by highlighting the necessity of implementing legal protections in the tourism industry.

*Corresponding Author: Mohsen Alizadehsani

Address: Department of Economics and Administrative Sciences, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.

Email: alizadehsani@umz.ac.ir

Tel: 09125951720

Extended Abstract

1. Introduction

Today, the tourism industry is the most important source of income and employment for many countries, and due to its economic importance, it has received increased attention from governments. As new competitors enter the tourism market every day, tourist sights and destinations must create the mindset in customers that the benefits they offer cannot be provided elsewhere. The competitiveness of any tourism region is based on tangible and intangible assets and factors that can help differentiate products, services, and destinations from competitors. One way to create a competitive advantage in different tourism regions is by establishing exclusive rights for these assets (both tangible and intangible), which is possible through the intellectual property system. All legal mechanisms of intellectual property that grant owners the right to exploit their intellectual property assets and prevent unauthorized individuals from taking advantage of these assets are highly beneficial for the tourism sector. However, the dynamic nature of the tourism industry has created new challenges for protecting assets through intellectual property. Moreover, in our country, there are weaknesses in the institutional framework, including organizations, formations, and laws and norms in the field of intellectual property in the tourism industry. Despite these issues, no research has focused on identifying the challenges of implementing the intellectual property system in the tourism industry. Thus, given the significant importance of intellectual property in the tourism industry, there is a research gap in this field. Therefore, the current study aims to

answer the following research question: What are the challenges and problems of intellectual property rights in the tourism industry? To this end, using a qualitative approach, the data were collected through interviews with experts in the field of intellectual property and tourism, and, subsequently, the challenges of intellectual property rights in the tourism industry were examined using thematic analysis.

2. Research Methodology

The research data were obtained through semi-structured, in-depth interviews with 18 experts from the Cultural, Artistic, and Tourism Heritage Organization, lawyers in the field of intellectual property, experts from the Intellectual Property Organization, and professors and faculty members in the field of tourism and intellectual property, who were selected through purposive snowball sampling. This method requires referrals from primary participants, in which, at the end of each interview, the interviewee was asked to introduce another participant by providing their workplace address. Based on theoretical saturation, in-depth analysis, and the adequacy of the codes acquired, new concepts were incorporated in the subsequent interviews with the help of independent coders. Data analysis was conducted using thematic analysis via MAXQDA software.

3. Research Findings

The main themes were identified to analyze the challenges of applying intellectual property rights in the tourism industry. Using thematic analysis, 24 basic concepts were identified that form the basis of the research model. These concepts were further divided into six categories, including challenges in the cultural-social structure, the legal system,

the judicial system, the executive structure and characteristics of the implementers, the nature of the formulated policies, and the resources and executive tools of the institutions.

4. Conclusion

The results of this study indicate that despite our country's substantial capacities and capabilities in the tourism industry, it has not yet been able to achieve its full potential; therefore, it is necessary to explore the factors that hinder its growth. Although several factors inhibit the development of this industry, the key factor is ignoring the role of intellectual property and the challenges and obstacles that prevent its implementation in the tourism industry. The intellectual property system, while providing legal protection, helps to preserve indigenous and traditional goods and knowledge in different regions; however, the implementation of intellectual property in this industry faces challenges that need to be addressed. This study identifies the existing challenges of

intellectual property in the tourism industry and guides policymakers and planners of this industry in considering these challenges, hence paving the way for supporting tourism products.

Funding

The sponsor of this article is the Intellectual Property Management Center, affiliated with the Deputy for Science, Technology, and Knowledge-based Economy of the Presidency.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the individuals who provided scientific consultation for this paper.

شادگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

علمی پژوهشی

شناسایی چالش‌های به‌کارگیری حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری

محسن علیزاده ثانی^{*۱} ID، فاطمه احمدپور^۲ ID، مصطفی محسنی^۳ ID، جواد سلطان زاده^۴ ID

- ^۱ دانشیار، مدیریت منابع انسانی، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده علوم اقتصاد و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (alizadehsani@umz.ac.ir)
- ^۲ دانشجوی دکتری، رشته مدیریت گرایش سیاست‌گذاری علم و فناوری، گروه مدیریت صنعتی، دانشکده علوم اقتصاد و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (fatemehahmadpour71@yahoo.com)
- ^۳ استادیار، سیاست‌گذاری علم و فناوری، مدیریت صنعتی، دانشکده علوم اقتصاد و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (mo.mohseni@umz.ac.ir)
- ^۴ استادیار، مدیریت تکنولوژی، مدیریت صنعتی، دانشکده علوم اقتصاد و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (j.soltanzadeh@umz.ac.ir)

© نویسنندگان

ناشر: دانشگاه مازندران

10.22080/jtpd.2025.29657.4014

چکیده

زمینه و هدف: نظر به اینکه مناطق مختلف گردشگری دانش‌ها و کالاها و نمودهای فرهنگی مخصوص به خود را دارند، مالکیت فکری با ایجاد حق انحصاری و حمایت‌های حقوقی برای این آثار موجب ارتقا و شناخته شدن برند مقصد گردشگری و حفظ و تجاری‌سازی این آثار و در نتیجه جذب گردشگر می‌شود. حمایت از صنعت گردشگری از طریق حقوق مالکیت فکری در حال ایجاد و استفاده از مصادیق آن جهت افزایش ظرفیت بهروری و رونق تجارت در این صنعت متداول گردیده، اما اجرایی شدن آن در این صنعت در کشور ما همواره با موانعی روبه‌رو بوده است و با توجه به شکاف مطالعاتی در این زمینه در این مقاله به دنبال شناسایی این موانع از دیدگاه متخصصین این حوزه هستیم. روش‌شناسی: پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و به روش کیفی است. با تعداد ۱۸ نفر از متخصصین حوزه مالکیت فکری و گردشگری، به صورت نمونه‌گیری هدف‌مند و گلوله‌برفی مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون و به کمک نرم‌افزار مکس کیودا انجام گرفت. یافته‌ها: چالش‌های موجود جهت به‌کارگیری حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری که در پژوهش حاضر شناسایی شدند عبارت‌اند از: چالش در ساختار فرهنگی، نظام قانونی، نظام دادرسی، ساختار اجرایی، سیاست‌های تدوین‌شده و چالش در منابع و ابزارهای اجرایی نهادها. نتیجه‌گیری و پیشنهادات: براساس نتایج تحقیق چنانچه کارکردهایی مانند نظام قانونی، ساختار فرهنگی، نظام دادرسی، مدیریت اجرایی، سیاست‌گذاری دولت و منابع و ابزارهای اجرایی نهادها به درستی انجام نشود، زمینه اجرای نظام حمایتی حقوقی در صنعت گردشگری فراهم نمی‌شود و لازم است سیاست‌گذاران صنعت گردشگری با شناسایی چالش‌ها و ارائه راهکارهای مناسب جهت اجرای مالکیت فکری در صنعت گردشگری زمینه را برای حمایت و توسعه صنعت گردشگری فراهم کنند. نوآوری و اصالت: این پژوهش با بررسی چالش‌ها و ارائه راهکارهای موجود جهت اجرای حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری که توسط سایر محققین مورد بررسی قرار نگرفته است، دارای نوآوری می‌باشد و یافته‌های حاصل از این پژوهش به توسعه دانش موجود در خصوص ضرورت اجرای حمایت‌های حقوقی در صنعت گردشگری کمک می‌کند.

تاریخ دریافت:

۱۱ مرداد ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۳۰ شهریور ۱۴۰۴

تاریخ انتشار:

۲۰ آبان ۱۴۰۴

کلیدواژه‌ها:

حقوق مالکیت فکری؛ صنعت گردشگری؛ چالش‌ها؛ تحلیل مضمون

* نویسنده مسئول: محسن علیزاده ثانی

آدرس: دانشکده علوم اقتصادی و اداری دانشگاه مازندران.

ایمیل: alizadehsani@umz.ac.ir

تلفن: ۰۹۱۲۵۹۵۱۷۲۰

این مقاله برگرفته از رساله دکتری رشته سیاست‌گذاری علم و فناوری در دانشگاه مازندران می‌باشد.

۱ مقدمه

(Hamidian & bourzoi, 2022). نموده‌های فرهنگ عامه، دانش سنتی، صنایع دستی، جذابیت‌های جغرافیایی و دیگر دارایی‌های ملموس و ناملموس سهم مهمی در جذب گردشگر دارند و مالکیت فکری با ایجاد حمایت‌های حقوقی برای این آثار فرصت‌های زیادی را جهت محافظت، مدیریت و بهره‌برداری این دارایی‌ها و در نتیجه توسعه گردشگری به وجود می‌آورد (Handique & Dubey, 2022).

تحقیقات نشان می‌دهد که حمایت از حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری نه تنها به ایجاد تمایز و ارزش افزوده برای مقاصد منجر می‌شود، بلکه از سوءاستفاده از فرهنگ محلی و منابع طبیعی جلوگیری می‌کند و در نهایت منجر به ایجاد ارزش اقتصادی برای جوامع محلی می‌شود. برای مثال ثبت نشانه‌های جغرافیایی برای محصولات منحصربه‌فرد یک منطقه نه تنها جذابیت گردشگری آن مقصد را افزایش می‌دهد، بلکه درآمدزایی پایدار را برای تولیدکنندگان محلی به همراه دارد (Vecco et al., 2020). نقش مهم دانش‌های سنتی و نموده‌های فرهنگ عامه و صنایع دستی در حفظ هویت ملی و قومی، حمایت از آن را به امری غیر قابل اجتناب تبدیل کرده، اما با توجه به توسعه ارتباطات و گسترش روزافزون تجارت، حفظ اصالت و هویت دانش‌های سنتی و نموده‌های فرهنگ عامه و دیگر آثار باارزش در مناطق مختلف گردشگری را با مشکل‌های زیادی مواجه کرده است که انحصارات ناشی از مالکیت فکری امکان استفاده از این آثار را محدود و موجب جلوگیری از عمومی شدن و حفظ مزیت رقابتی این آثار می‌گردد (Khedmatgazar, 2018). به‌طور مثال صنایع دستی که نشانی از تمدن و فرهنگ و هویت آن منطقه جغرافیایی است و نقش اقتصادی مهمی نیز در ایجاد درآمد و جذب گردشگر دارد، به‌عنوان عاملی است که می‌بایست از سوءاستفاده جلوگیری گردد (Jin, 2024). متأسفانه در سال‌های اخیر این آثار به دلیل عدم وجود نظام حمایتی قوی مورد تقلید قرار

در عصر اقتصاد دانش‌بنیان، مالکیت فکری به‌عنوان عاملی تعیین‌کننده در موفقیت صنعت گردشگری تبدیل شده است. این صنعت که زمانی صرفاً مبتنی بر منابع طبیعی و جاذبه‌های فیزیکی تصور می‌شد، امروزه به‌شدت وابسته به دارایی‌های نامشهود است که تحت حمایت نظام مالکیت فکری قرار می‌گیرند (Al-Romeedy, 2024). این صنعت پویا که ترکیبی از خدمات، تجربیات و دارایی‌های نامشهود است، بیش از هر زمان دیگری نیازمند چارچوب‌های حقوقی جامع برای حمایت از حقوق ذی‌نفعان خود می‌باشد (Dar & Ojha, 2023). نظام مالکیت فکری با ایجاد سازوکار قانونی مشخص عامل مهمی در توسعه پایدار گردشگری است. در واقع آنچه موجب برتری یک مقصد گردشگری می‌شود، استفاده از دارایی‌های ملموس و ناملموس است که امکان تمایز بخشی به محصولات، خدمات و جاذبه‌های آن منطقه از رقبا را فراهم می‌کند. مالکیت فکری با ایجاد حقوق انحصاری برای این دارایی‌ها (اعم از ملموس و ناملموس) سهم مهمی در رونق این صنعت دارد (Zahedi & Mohammadi, 2015). نظر به اینکه مناطق مختلف گردشگری دانش‌ها و کالاها و نموده‌های فرهنگی مخصوص به خود را دارند، مالکیت فکری با ایجاد حق انحصاری و حمایت‌های حقوقی برای این آثار موجب ارتقا و شناخته شدن برند مقصد گردشگری و حفظ و تجاری‌سازی این آثار و در نتیجه جذب گردشگر می‌شود.

پیش شرط ارائه محصولات و خدمات مناطق مختلف گردشگری به بازار و کسب درآمد از آن حمایت در برابر هرگونه سوءاستفاده و تقلب است که نظام مالکیت فکری با استفاده از ابزارهای مختلف خود در عرصه ملی و بین‌المللی این امر را فراهم می‌کند. نظام مالکیت فکری در کشورهای مدرن هم‌گام با حقوق مالکیت فیزیکی قدم برداشته و ابزارهای مالکیت فکری در جهت مدیریت مقاصد گردشگری به کار می‌رود و این مسأله می‌تواند به دستیابی سطح بالایی از توسعه کمک کند

حمایت قرار داده‌اند و منجر به کسب درآمد از این آثار می‌شوند (Ibe & Chukwubuikem, 2023). درواقع مالکیت فکری با ایجاد حق انحصاری برای محصولات و خدمات خاص موجود در مقاصد مختلف گردشگری موجب شناخته شدن و مشهور شدن برند مقاصد گردشگری، نام‌گذاری روستاها و شهرها با آثاری که از آن منطقه سرچشمه می‌گیرد و در نتیجه جذب گردشگر و تجاری‌سازی این محصولات و خدمات نیز می‌شود (khati, 2019). بدین صورت که از طریق حمایت‌های مالکیت فکری در حوزه تبلیغات رقابتی، آگاهی بیشتری درباره برند مقصد گردشگری ایجاد و منجر به توسعه بازار گردشگری می‌شود. درواقع برند مقصد از طریق حمایت‌های قانونی معروف و موجب بهبود موقعیت بازار مکان گردشگری می‌شود (Punchihewa, 2020).

با این حال، ماهیت پویای صنعت گردشگری، چالش‌های جدیدی را برای حفاظت از طریق مالکیت فکری ایجاد کرده است. در کشور ما ضعف‌هایی در چهارچوب نهادی اعم از سازمان‌ها شکل‌ها و اعم از قوانین و هنجارها در حوزه مالکیت فکری در صنعت گردشگری وجود دارد. با وجود این چالش‌ها، در کشور ما، اجرایی شدن نظام مالکیت فکری در این صنعت همواره با موانعی روبه‌رو بوده است. همچنین با توجه به اینکه پژوهش‌های انجام شده در خصوص مالکیت فکری در صنعت گردشگری به صورت تک‌بعدی و گاه صرفاً حقوقی بوده است، همچنین فقط به بررسی ابعاد قانونی این نظام در این صنعت خاص پرداخته شده است و پژوهشی که با دیدگاه جامع به شناسایی چالش‌های اجرای این نظام در صنعت گردشگری اشاره داشته باشد، وجود ندارد و با توجه به اینکه مالکیت فکری در صنعت گردشگری دارای اهمیت زیادی است، شکاف پژوهشی در این زمینه وجود دارد. از این رو، سؤال پژوهش حاضر عبارت است از: چالش‌ها و مشکلات به‌کارگیری حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری کدام‌اند؟ به همین منظور در این پژوهش

گرفتند که همین عامل باعث لطمه‌زدن به اقتصاد و فرهنگ کشور گردیده، به همین دلیل ثبت و حمایت از صنایع دستی از طریق حقوق مالکیت فکری دارای نتایج مفیدی از جمله حفظ اصالت تمدن و فرهنگ کشور و جذب گردشگران به مناطق مختلف می‌باشد (Hosseini khoo, 2016).

تمامی سازوکارهای قانونی مالکیت فکری که موجب ایجاد حق انحصاری بهره‌برداری صاحبان دارایی‌های فکری و جلوگیری از بهره‌مندی اشخاص غیرمجاز را از این دارایی‌ها فراهم می‌کند، برای بخش گردشگری بسیار مفید است (Halder & Ghosh, 2024) و این امر در جوامع بومی و سنتی موجب تشویق افرادی می‌شود که در زمینه نمودهای فرهنگ عامه و صنایع دستی و دانش‌ها و طب سنتی فعالیت می‌کنند؛ زیرا آثار و دانش‌های آنان حفظ خواهد شد (Hamidian & bourzoi, 2022). بررسی‌های انجام شده در خصوص حمایت از آثار مناطق مختلف گردشگری بیان‌گر این است که استفاده تجاری از این دارایی‌ها بدون در نظر گرفتن حقوق جوامع سنتی، لزوم ایجاد یک نظام حمایتی وسیع را نمایان ساخته است و تنها حفظ و مستندسازی آثار تنها دغدغه این جوامع نیست، بلکه این جوامع انتظار دارند که سهمی در استفاده تجاری این آثار داشته باشند. حقوق مالکیت فکری برای پدیدآورنده این آثار با تأکید بر اینکه این دارایی‌ها به همه افراد بومی که در آن جامعه زندگی می‌کنند تعلق دارد، سهمی از منافع تجاری را فراهم می‌آورد (Long & Thanh, 2023). بدون حمایت حقوق مالکیت فکری از صنعت گردشگری، رقابت غیرمنصفانه ایجاد و موجب می‌شود امکان تمایز بین آثار و خدمات اصلی با آثار خدماتی که جعلی هستند، وجود نداشته باشد و همین عامل موجب می‌شود اموال فکری مورد سوءاستفاده و جعل قرار بگیرد (Hossain & Ballard, 2021).

از سوی دیگر کشورهای مختلف با بهره‌گیری از سازوکارهای حقوق مالکیت فکری، آثار بومی و سنتی خود را در جهت ارتقاء برند مقصد گردشگری مورد

۲/۱/۲ نقش نشان جغرافیایی در بهبود صنعت گردشگری

نظام مالکیت فکری با استفاده از مصادیقی مالکیت صنعتی مانند علائم تجاری، نشانه‌های جغرافیایی و علائم جمعی می‌تواند در جذابیت برند مقصد گردشگری اثرگذار باشد (Zahedi & Mohammadi, 2015). یکی از مصادیق مالکیت فکری که در بهبود صنعت گردشگری اثر دارد، نشان‌های جغرافیایی هستند که می‌توانند با انتساب یک کالا به یک منطقه جغرافیایی خاص و از طریق یک برند چتری منطقه خاص را تحت پوشش قرار دهند و با ایجاد حقوق انحصاری موجب توسعه منطقه و گسترش فرهنگ و ایجاد مزیت رقابتی برای محصولات گردد. در نتیجه، موجب ترویج و توسعه جوامع روستایی شود (Cei et al., 2018). مطالعات این طور نشان داده شده که حتی در کشورهای کمتر توسعه‌یافته نیز ثبت علائم و نشانه‌های جغرافیایی بر توسعه روستایی و منطقه‌ای تأثیرگذار می‌باشد و موجب ایجاد یک سازوکار ثابت جهت حمایت از آثار محلی را فراهم می‌آورد و موجب انتشار و عرضه آن در بازارهای بین‌المللی نیز می‌گردد (Vecco et al., 2020). در واقع نشانه‌های جغرافیایی نیز همانند برند برای متمایز کردن محصول یک منطقه خاص در بازار از محصول مشابه ولی تولیدشده در سایر مناطق جغرافیایی است، بنابراین نشان جغرافیایی ابزار مناسبی برای توسعه بازار یک محصول شناخته می‌شود (Halder & Ghosh, 2024). نشان جغرافیایی ایجاد استانداردهای لازم برای ضمانت کیفیت کالا یا خدمت را موجب می‌شود؛ به گونه‌ای که تحت یک نشانه جغرافیایی، تولیدکنندگان و فعالان مربوطه مجبور هستند کیفیت و ضمانت لازم برای تولیدات خود را رعایت کنند تا خدشه‌ای به شهرت محصولات و خدمات آن‌ها که عامل جذب گردشگر در مناطق خاص هستند، وارد نشود (khati, 2019). دانش سنتی نیز از طریق نشانه‌های جغرافیایی، به گونه خودکار تحت حمایت است؛ زیرا اینکه یک کالا را به محلی خاص منتسب نماییم به این معنی است که دانش حاکم بر آن را که متعلق

با استفاده از رویکرد کیفی داده‌های مورد نیاز از طریق مصاحبه با خبرگان حوزه مالکیت فکری و میراث فرهنگی و گردشگری جمع‌آوری و با استفاده از تحلیل مضمون چالش‌های حقوق مالکیت فکری در صنعت گردشگری مورد بررسی قرار گرفته است.

۲ ادبیات و پیشینه پژوهش

۲/۱ ارتباط حقوق مالکیت فکری با صنعت گردشگری

۲/۱/۱ نقش مالکیت ادبی و هنری در بهبود صنعت گردشگری

نظام مالکیت ادبی و هنری از طریق حمایت از فرهنگ عامه به‌عنوان یکی از منابع مهم سرمایه‌های فرهنگی می‌تواند به‌عنوان یک فرصت در توسعه گردشگری مورد توجه قرار گیرد. فرهنگ‌های بومی تأثیر زیادی بر گردشگری دارد و در همین راستا آثار هنری و صنایع دستی به‌دست‌آمده از آن می‌تواند یک منبع مهم درآمد برای جوامع بومی باشد. (Sukardi et al., 2024) نظر به اینکه نمودهای فرهنگ عامه حاصل آفرینش‌های فکری جوامع محلی و بومی هستند، همیشه از طرف صاحبان این آثار این نگرانی وجود دارد که سوءاستفاده از این محصولات موجب آسیب‌رساندن به میراث فرهنگی می‌شود و در تجاری‌سازی این آثار تأثیر دارد و به همین دلیل لازم است ابزارهای قانونی برای حمایت از دارندگان فولکور و دانش سنتی در قوانین ملی و اسناد بین‌المللی تدوین شود (Enoch, 2024). هنرها و دانش‌های سنتی در هر منطقه نقش مهمی در توسعه جوامع سنتی و جذب توریسم دارد که در صورت عدم حمایت از این آثار و تقلید از این هنرها و دانش‌ها حقوق صاحبان آثار مورد سوءاستفاده قرار می‌گیرد. مالکیت فکری با حمایت‌های حقوقی و محدود کردن دسترسی دیگران به دانش‌ها و آثاری که متعلق به یک منطقه خاص هستند و از رویه‌های فرهنگی این منطقه ناشی می‌شود، موجب حفظ این آثار و در نتیجه جذب گردشگر می‌شود (Ibe & Chukwubuike, 2023).

مالی استفاده کند که این مورد موجب افزایش رونق کسب و کار می‌گردد (Zahedi & Mohammadi, 2015). حفاظت از علامت تجاری تضمین می‌کند که فقط صاحبان علائم حق انحصاری استفاده از آن‌ها را دارند و مانند یک ابزار قانونی برای جلوگیری از سوءاستفاده دیگران استفاده می‌گردد (Xu et al., 2021). محصولات یک منطقه جغرافیایی با فروش تحت یک علامت واحد که به‌عنوان یک نشان جغرافیایی شناخته می‌شوند و مربوط به موقعیت جغرافیایی خاصی هستند، خود را به‌طور مؤثرتری بازاریابی می‌کنند (Cardoso et al., 2022).

۲،۲ قوانین و معاهدات بین‌المللی و داخلی در زمینه حقوق مالکیت فکری

۲،۲،۱ قوانین و مقررات داخلی مالکیت فکری در ایران

در قوانین ایران حمایت از حقوق مالکیت فکری دارای سابقه طولانی است و قوانین متعددی در رابطه با مالکیت فکری به تصویب رسیده است که در ادامه به بررسی این قوانین می‌پردازیم:

قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان:

مهم‌ترین حق از میان حقوق مالکیت فکری در ایران مربوط به حقوق مالکیت ادبی و هنری است. در سال ۱۳۴۶ وزارت فرهنگ و هنر وقت لایحه حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان را تهیه و در آبان ماه ۱۳۴۷ تقدیم مجلس کرد که در سال ۱۳۴۸ به تصویب شورای ملی رسید. این قانون از هر جهت جدید و مترقی بود. در حقوق ایران، در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸ جلوه‌های فرهنگ عامه (فولکلور) شناسایی و مورد حمایت قرار گرفت. به موجب بند ۱۰ ماده ۲ قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸، هرگونه اثر ابتکاری که بر پایه میراث فرهنگی و فرهنگ عامه (فولکلور) و هنر ملی پدید آمده باشد،

به گروهی خاص است نیز مورد حمایت قرار می‌گیرد، دانش سنتی و بومی جوامع روستایی حاصل سال‌ها تلاش و انتقال تجربه نسل به نسل در بستر زمان است که متأسفانه توسط سوداگران غیر بومی مورد سوءاستفاده و سرقت قرار می‌گیرد و همین امر موجب می‌شود صاحبان بومی اصلی آن مناطق بهره مالکانه‌ای از آن نبرند، نشانه‌های جغرافیایی می‌تواند موجب ایجاد بستر مناسبی جهت حمایت از این دانش سنتی و بهره مالکانه‌ی آن توسط بومیان روستایی آن منطقه شود (Xu et al., 2021).

۲،۱،۳ نقش علائم تجاری در بهبود صنعت گردشگری

در حوزه مالکیت صنعتی نیز می‌توان از علائم تجاری به‌عنوان یکی از ابزارهای اثرگذاری که موجب شناساندن بیشتر محصول می‌شود، نام برد. نظر به اینکه نظام حقوق علائم تجاری بر ایجاد تمایز تأکید دارد، ثبت علامت در صنعت گردشگری موجب ایجاد تمایز به کالاها و خدمات و جلوگیری از تقلید اموال فکری می‌شود (khati, 2019). همین عامل موجب شده امروزه بسیاری از شهرها و روستاها و کشورها در خصوص اهمیت ایجاد تمایز بین خود و نواحی دیگر به‌عنوان عامل مهم در جذب گردشگر تأکید داشته باشند، این امر از طریق علامت ثبت شده برای این مناطق امکان‌پذیر و موجب می‌شود گردشگران این مناطق را براساس این علائم در ذهن داشته باشند و سبب شهرت مقصد گردشگری می‌شود (Punchihewa, 2020). استفاده از علامت تجاری در صنعت گردشگری یک عامل مهم تمایز تجاری در این صنعت محسوب می‌شود، بنابراین می‌توان گفت که ثبت علامت در بازارهای هدف ضروری است. علامت‌های تجاری هدف مربوط به مناطق خاص و کشورها و محصولات آن‌ها است که عموماً برای گردشگری فرهنگی، بومی و مذهبی کاربرد دارد. چنانچه یک علامت تجاری ثبت شده، در میان مشتریان دارای شهرت خوبی باشد، ممکن است به منظور دریافت منابع مالی از مؤسسات

قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای - مصوب ۱۳۷۹:

قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای به منظور حمایت از حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای و آثاری که برای اولین بار در ایران به ثبت رسیده‌اند، مشتمل بر ۱۷ ماده و یک تبصره در سال ۱۳۷۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. آیین‌نامه اجرایی این قانون در سال ۱۳۸۳ تصویب و در سال ۱۳۸۹ اصلاحیه‌ای به آن افزوده شد.

قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی مصوب ۱۳۸۳:

در گذشته به دلیل وجود عدم وجود قوانینی که به حمایت درخصوص کالاهایی که کیفیت یا دیگر خصوصیات آن‌ها به قلمرو جغرافیایی معینی منتسب بودند پردازد، موجب گردیده این کالاها به-راحتی مورد بهره‌برداری قرار گرفته و موجب ایجاد لطمات زیادی به اقتصاد و هویت‌های فرهنگی جوامع می‌شود. تا اینکه در سال ۱۳۸۳ قانون نشانه‌های جغرافیایی بنا به درخواست اداره ثبت اسناد و املاک کشور به تصویب مجلس رسید و همچنین آیین‌نامه آن هم توسط سازمان ثبت در سال ۱۳۸۴ در روزنامه رسمی منتشر گردید. این قانون شامل ۱۶ ماده است و شامل تعریف و بیان انواع مصادیق، شرایط حمایت و چگونگی رسیدگی به اختلافات با نظام علائم تجاری می‌باشد. این قانون قدم جدیدی جهت حمایت از صنایع دستی روستایی، تولیدات بومی و کشاورزی برداشت. طبق بند الف ماده (۱) این قانون، نشانه جغرافیایی، نشانه‌ای است که مبدأ کالایی را به منطقه، قلمرو و ناحیه‌ای از کشور منتسب می‌کند؛ به شرطی که بر اینکه شهرت، مرغوبیت، کیفیت و یا دیگر خصوصیات کالا قابل انتساب به مبدأ جغرافیایی آن باشد و بر طبق بند (ب) ماده ۱۱ این قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی مختص به مواد غذایی و کالاهای کشاورزی نیست، بلکه شامل صنایع دستی، کالاهای طبیعی و مصنوعی هم می‌شود.

مشمول این قانون قرار می‌گیرد و بند ۹ این ماده اثر مورد حمایت را شامل اثر ابتکاری می‌داند که مربوط به هنرهای صنعتی یا دستی و نقشه گلیم و قالی است. از آنجاکه فرهنگ عامه (فولکور) در قلمرو صنعت گردشگری قرار می‌گیرد و همچنین محرک گردشگری می‌باشد، می‌توان بیان کرد که حمایت از دستاوردهای صنعت گردشگری با این قانون به طور ضمنی در ارتباط است. بند ۴۲ ماده ۱ لایحه قانون مالکیت ادبی و هنری سال ۱۳۸۹، نموده‌های فرهنگ عامه را تعریف و وسعت آن را بیان کرده است. طبق این بند نموده‌های فرهنگ عامه عبارت است از: آفریده‌های گروه مدار و مبتنی بر سنت که جلوه‌ای از هویت اجتماعی و فرهنگی ارزش‌ها و هنجارهای جامعه است و به صورت نمایشی، شفاهی یا از طرق دیگر به صورت نسل به نسل انتقال پیدا کرده است. از قبیل:

الف) داستان‌ها، افسانه‌ها، معماهای قومی و ملی و اشعار (ب) نغمه‌ها، تصنیف‌ها و دستگاه‌های موسیقی قومی و ملی (ج) نمایش‌های قومی و ملی و رقص‌ها (د) صنایع سنتی دستی، شامل نقاشی‌ها، نگارها و نقش‌ها، سفالینه‌ها، کنده‌کاری‌ها، پیکره‌ها، منسوجات بومی، لباس‌های محلی، جواهرآلات

در مورد شرط مالکیت نیز باید بیان کرد که آثار و نموده‌های فولکوریک به همه افراد بومی که در آن جامعه خاص زندگی می‌کنند، تعلق دارد.

قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار

صوتی - مصوب ۱۳۵۲:

قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی برای حمایت از آثاری که مشمول قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان نیستند به وجود آمد و شامل ۱۲ ماده و یک تبصره پس از تصویب مجلس ایران در تاریخ ۲۶ آذر ۱۳۵۲، در ۶ دی ۱۳۵۲ به تصویب مجلس شورای ملی رسید.

نشده بودند. مواد ۶۲ تا ۶۶ مشخص می‌کند که معاملات الکترونیکی نیز مشمول قوانین فعلی مالکیت فکری ایران می‌شود، مواد ۶۲ و ۶۳ مربوط به حفاظت حقوق مالکیت فکری پدیدآورنده است، مواد ۶۴ و ۶۵ به منظور حفاظت از اسرار تجاری و ماده ۶۶ به حمایت از علائم تجاری در حوزه مبادلات الکترونیکی اشاره دارد.

قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی مصوب ۱۳۸۰:

در ۱۳۸۰ش با تصویب ماده‌واحدی، دولت اجازه یافت تا به کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت فکری ملحق شود و نماینده‌ای در این سازمان داشته باشد. بر پایه مصوبه ۱۷ خرداد ۱۳۸۶ هیأت وزیران، نماینده دولت انتخاب و دبیرخانه آن در سازمان ثبت اسناد و املاک کشور مستقر شده است.

۲،۲،۲ معاهدات، کنوانسیون‌ها و مقررات بین‌المللی حقوق مالکیت فکری

از دو قرن پیش تمایل کشورها برای متحدالشکل کردن قوانین داخلی و بین‌المللی در زمینه حمایت از مقولات مربوط به مالکیت فکری افزایش یافت، اسناد بین‌المللی حقوق مالکیت فکری مبدأ و مبنای قوانین مرتبط داخلی کشورها شده‌اند و تلاش‌های کشورهای عضو، آن بوده که این را در کشور خویش وارد و بومی کنند. در ادامه به عناوین و زمان ایجاد معاهدات بین‌المللی مرتبط با مالکیت فکری به تفکیک اشاره شده است که برخی از مهم‌ترین و مؤثرترین آن‌ها تشریح می‌شوند:

کنوانسیون پاریس:

از منظر بین‌المللی ایران در سال ۱۳۳۷ به کنوانسیون پاریس پیوست و در سال ۱۳۷۷ نیز به اصلاحات این معاهده ملحق گردید. در این کنوانسیون کشورهایی که ممکن است مقصد صنایع روستایی باشند، عضو هستند و این امر مانع از سوءاستفاده کشورها به‌ویژه کشورهای رقیب

قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری:

این قانون در جلسه ۷ آبان ۱۳۸۶ مجلس شورای اسلامی طبق اصل ۸۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب شد و پس از موافقت مجلس با اجرای آزمایشی آن به مدت ۵ سال، در تاریخ ۲۳ بهمن ۱۳۸۶ به تأیید شورای نگهبان رسید. در حقوق ایران در قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری نیز در بند (الف) ماده ۳۰ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، از علامت تعریف شده است. به موجب بند یادشده، "علامت یعنی هر نشان قابل رویتی که بتواند کالاها یا خدمات اشخاص حقیقی یا حقوقی را از هم متمایز سازد" البته تعریف ذکر شده بسیار عام است و شامل انواع علائم می‌شود. در ماده ۱۸۲ این قانون آمده است که مالک هر طرح صنعتی، اختراع، نام و علامت تجاری می‌تواند بر حسب مورد به موجب امر نزدیک‌ترین دادگاه عمومی محلی که کالاهای مورد ادعا در آن محل است، صورت مشروحی از کالاهایی که به ادعای او با حق حاصل از اختراع یا طرح صنعتی و یا علامت تجاری او مخالف است بردارد.

قانون حمایت از مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳

این قانون که در خرداد ۱۴۰۳ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، جایگزین قانون قبلی شد. این قانون به‌عنوان جامع‌ترین سند حقوقی در حوزه مالکیت صنعتی ایران، چارچوبی مدرن و هم‌سو با استانداردهای بین‌المللی ایجاد می‌کند. مهم‌ترین ویژگی‌های این قانون عبارت‌اند از: - تعریف گسترده از اختراع، حمایت از مدل‌های مصرفی، تفکیک و بسط مفاهیم جدید، تعیین سازوکار دقیق برای ثبت اعتراض و انتقال حقوق، ضمانت اجراهای مدنی و کیفی مؤثر و تأکید بر حمایت از محیط زیست و اخلاق حسنه.

قانون تجارت الکترونیکی

این قانون در سال ۱۳۸۲ مصوب گردید، در این قانون اشاره‌ای به حقوق مالکیت فکری در حوزه مبادلات الکترونیکی شده است که در قوانین قبلی تعریف

است و یکی از جامع‌ترین اسناد حمایتی مالکیت فکری است که تاکنون بیش از ۱۶۴ کشور به عضویت آن درآمده‌اند. این موافقت‌نامه معیارهایی جهانی را برای کشورها در حمایت از مالکیت فکری مقرر کرده است و حتی کشورهای پایین‌تر از سطح این معیارها بایستی در یک بازه زمانی مشخص خود را با موافقت‌نامه منطبق کنند. در بخش سوم این موافقت‌نامه نشانه‌های جغرافیایی مورد توجه قرار گرفته است و مقدمتاً در بند ۱ ماده ۲۲ تعریفی از نشانه‌های جغرافیایی با اقتباس از موافقت‌نامه لیسبون ارائه شده است. ایران مدت‌هاست به‌عنوان عضو ناظر این سازمان است و یکی از دلایل عدم الحاق نیز عدم تطبیق نظام حقوقی با موافقت‌نامه تریپس است؛ لذا پس از تطبیق و درنهایت عضویت در سازمان تجارت جهانی می‌تواند به ضوابط آن استناد کند.

کنوانسیون برن:

کنوانسیون برن (Bern Convention) برای حمایت از آثار ادبی و هنری در سال ۱۸۸۶ در برن سوئیس ایجاد شد و هدف آن ارائه استانداردهای حمایت از آثار ادبی و هنری است. در مورد آثار، حمایت باید شامل هرگونه محصول ادبی، علمی و هنری صرف نظر از شکل یا نحوه ارائه آن باشد. براساس کنوانسیون برن حقوق زیر از حقوق انحصاری مؤلف هستند: حق ترجمه، اقتباس و تنظیم اثر، اجرای عمومی، قرائت عمومی، عرضه عمومی، پخش رادیو تلویزیونی، حق تکثیر و حق استفاده از اثر برای تولید یک اثر سمعی بصری.

۲،۳ پیشینه پژوهش

۲،۳،۱ پژوهش داخلی

نظر به بررسی مستندات، گزارش‌ها و مقالاتی که در خصوص وضعیت مالکیت فکری در صنعت گردشگری تدوین شده است، می‌توان بیان کرد که در کشور مطالعه مدونی که با دیدگاه جامع چالش‌ها و موانع پیش روی به‌کارگیری نظام مالکیت فکری در این صنعت را بررسی کند، صورت نگرفته است و

می‌گردد و مزیت و شهرت صنایع دستی و روستایی را امکان‌پذیر می‌کند. طبق بند ۲ ماده ۱۰ این کنوانسیون، ذی‌نفعان نشانه‌های جغرافیایی علیه اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی که به‌طور غیر واقعی محصولی را به منطقه‌ای که محصول به آن تعلق ندارد و مربوط به منطقه جغرافیایی شخص حقیقی و حقوقی است نسبت می‌دهند، اقامه دعوا کنند.

موافقت‌نامه مادرید:

موافقت‌نامه مادرید در سال ۱۸۹۱ تصویب گردید که هدف آن ممانعت از استفاده نشانه‌های منبع گمراه‌کننده و جعلی برای محصولات بود، ایران در سال ۲۰۰۴ به این موافقت‌نامه پیوست. براساس ماده ۱ این موافقت‌نامه، کالاهایی که دارای نشانه گمراه‌کننده هستند، هنگام ورود به هر کشور عضو توقیف گردند. براساس این موافقت‌نامه، کشورها می‌توانند قوانینی وضع کنند که اشخاص ذی‌نفع از طریق مقامات صالح تقاضای توقیف محصولات را بنمایند.

موافقت‌نامه لیسبون:

موافقت‌نامه بعدی، موافقت‌نامه لیسبون بوده که ابهامات موافقت‌نامه پاریس و مادرید را ندارد. ایران نیز در سال ۲۰۰۶ عضو این معاهده گردیده است. طبق ماده ۶ این موافقت‌نامه حمایتی که حاصل از ثبت بین‌المللی است محدود به زمان نمی‌باشد و این حمایت بین‌المللی تا زمانی که در آن کشور مبدأ مورد حمایت قرار دارد، ادامه می‌یابد که این امر برای صنایع دستی ما مهم می‌باشد. این موافقت‌نامه در مقابل تقلید و هر گونه غضب از نشانه‌های جغرافیایی حمایت شده است و هدف آن این است که هرگونه اقدامی که موجب گمراهی مصرف‌کننده می‌شود، در آن ممنوع گردد.

موافقت‌نامه تریپس:

موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری موسوم به "تریپس" یکی از موافقت‌های مهم حمایت از مالکیت فکری در عرصه تجارت جهانی و یکی از اسناد چندجانبه اساسی سازمان تجارت جهانی

Shafia (2023) به‌عنوان سرپرست گروه میراث فرهنگی و گردشگری مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی راهبردی در خصوص بررسی وضعیت صنایع دستی و آسیب‌شناسی آن، در خصوص حفاظت قانونی از صنایع دستی در نقاط مختلف گردشگری سخن گفت و عواملی را که موجب سوءاستفاده و عدم حفاظت از این آثار می‌شود، مورد بررسی قرار داد که شامل این موارد می‌شود: پیگیری و تسهیل‌گری و اقدامات عملیاتی اجرای قوانین و مقررات حمایتی موجود از جانب وزارت میراث، فرهنگی و گردشگری در سطح مطلوب مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد، برنامه مناسبی جهت استفاده از ظرفیت‌های مجامع بین‌المللی شورای جهانی صنایع دستی جهت ثبت روستاها و شهرها وجود ندارد، مدیران منصوب‌شده در رده‌های بالای سازمانی دارای تخصص و تجربه کافی جهت حمایت حقوقی صنایع دستی در خارج از کشور نیستند و اینکه در حوزه بازاریابی و برندسازی این آثار اقدامات صورت‌گرفته نظام‌مند نیست.

Tavassoli Naini et al. (2020) در پژوهشی با عنوان تمهید سازوکارهای حمایت از دانش سنتی ایران با بهره‌گیری از تجربیات کشور هند به مقایسه وضعیت حمایت از دانش سنتی در ایران با کشور هند پرداختند و وضعیت نظام حقوق مالکیت فکری ایران از جنبه قانونی و اجرایی را جهت حفظ دانش سنتی مورد بررسی قرار دادند. از جهات قانونی ابتدا قوانینی که در خصوص حفظ این دانش‌ها وجود دارد، مورد بررسی قرار گرفت و بیان گردید که در خصوص موضوع دانش سنتی به‌عنوان یکی از مصادیق مالکیت فکری، قوانین مدونی وجود ندارد و در لایحه جامع حمایت از مالکیت فکری ایران به آن نپرداخته شده است. فقدان قانون جامع و خاص حمایت از دانش سنتی و همچنین عدم بهره‌گیری از قوانین بین‌المللی و نپیوستن ایران به موافقت‌نامه‌های بین‌المللی از جمله تریپس نیز مورد تأکید قرار گرفت. در حوزه اجرایی نیز عدم توجه به نقش جوامع بومی و محلی و عدم تمرکز بر سازمان‌های

پژوهش‌های انجام شده در این حوزه به‌صورت تک-بعدی و به بررسی و آسیب‌شناسی قوانین و مقررات موجود جهت حفاظت قانونی از آثار و نمودهای گردشگری پرداخته است. با توجه به اهمیت بررسی وضعیت موجود نظام مالکیت فکری ایران در صنعت گردشگری جهت شناسایی چالش‌های موجود، در ادامه مقالات و گزارش‌هایی را که وضع فعلی به‌کارگیری حقوق مالکیت فکری را در حفظ آثار و نمودهای گردشگری از جمله فرهنگ‌های عامه، صنایع دستی و دانش سنتی در کشورمان مورد بررسی قرار داده‌اند، مورد مطالعه قرار می‌دهیم:

Cheraghchi (2024) به‌عنوان کارشناس گروه میراث فرهنگی و گردشگری مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی با عنوان بررسی ضرورت سیاست‌گذاری و وضع قانون صیانت از میراث فرهنگی ناملموس ایران که توسط ماهنامه گزارش‌های کارشناسی مرکز پژوهش‌های مجلس صورت گرفت، به آسیب‌شناسی قوانین داخلی ایران از جمله قانون الحاق ایران به کنوانسیون حراست از میراث فرهنگی ناملموس و قانون حمایت حقوق مولفان و مصنفان و هنرمندان جهت حمایت از میراث فرهنگی ناملموس پرداخت و بیان کرد که در این قوانین هیچ‌گونه پیش‌بینی برای ایجاد نظام حقوقی کامل و منسجم برای حمایت از همه آثار در نظر گرفته نشده است. همچنین ضمانت کیفری مناسبی نیز در این قوانین جهت حمایت از آثار وجود ندارد. در این قوانین به حقوق مالکیت معنوی ذی‌نفعان مصادیق میراث فرهنگی مانند دارندگان فوکور و دانش سنتی توجه نشده است. در انتها نیز پیشنهاد گردید که قانونی جدید در این خصوص تصویب شود که شامل این ملاحظات باشد:

-تأکید بر نقش دولت در حمایت و پشتیبانی از میراث ناملموس -در نظر گرفتن نقش و وظایف و تعهدات دستگاه‌های اجرایی مرتبط با موضوع- حمایت حقوقی و کیفری-توانمندسازی جوامع سنتی و محلی در راستای حفظ صنایع دستی و هنرهای سنتی.

عدم تعیین حق انحصاری برای صاحبان این نشانه‌ها در این قانون، عدم وجود ضمانت اجرایی و جبران خسارت قوی، عدم پاسخ‌گویی و سکوت این قانون در حمایت از صاحبان دانش سنتی و حقوق جوامع بومی. جهت حل این چالش‌ها نیز پیشنهاد گردید که قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی مورد بازنگری قرار گیرد، به نحوی که بر سوءاستفاده تقلیدکنندگان از نشانه‌های جغرافیایی ضمانت اجرایی قوی باشد و منافع دارندگان دانش سنتی نیز مورد حمایت قرار گیرد، همچنین نهادی جهت نظارت بر اجرای این قانون تأسیس و مکانیزم معینی توسط این نهاد جهت کنترل چگونگی اجرای قوانین تشکیل گردد و درنهایت از انعطاف‌های موافقت‌نامه تریپس جهت بازنگری این قوانین استفاده شود.

Irfan Manesh(2018) در پژوهشی تحت عنوان حمایت در طب سنتی در قالب مقررات حقوق مالکیت فکری به بررسی نظام مالکیت فکری موجود ایران در حمایت از طب سنتی و دانش سنتی پرداخت و بیان کرد که اگرچه هدف نظام مالکیت فکری حمایت از اندیشه و صاحبان آن بوده ولی چارچوب نظام مالکیت فکری جهت حمایت مناسب نمی‌باشد؛ زیرا پدیدآورنده این دانش‌ها مشخص نمی‌باشد و این دانش‌ها به صورت جمعی ایجاد شدند و با توجه به اینکه این دانش‌ها از گذشته دور ایجاد شده حمایت از آن نمی‌تواند محدود به زمان و مکان خاصی باشد. بنابراین ضروری است که جایگاه ویژه برای آن در نظام مالکیت فکری فعلی در نظر گرفته شود. همچنین میزان آگاهی صاحبان این دانش‌ها در خصوص جایگاه مالکیت فکری در حمایت از آثار خود پایین است، نظام خاص حمایتی موجود در سطح بین‌المللی ناکافی و همین عامل منجر به سرقت‌های متعدد در سطح بین‌الملل می‌شود. در انتها نیز جهت حمایت از طب سنتی و حقوق جوامع بومی پیشنهادهایی از جمله - افزایش آگاهی نسبت به ارزش‌های دانش بومی و طب سنتی در جامعه، طراحی نظام خاص حمایت از دانش سنتی از طریق کسب نظر از جوامع محلی و

مردم نهاد در حفظ دانش سنتی و تمرکز بر نقش دولت در محافظت از دانش سنتی نیز از ضعف‌های نظام حمایتی ایران در مقایسه با کشور هند بوده است.

Ghamsarian & Tafreshi(2021) در پژوهشی با عنوان حمایت از صنایع دستی در نظام حقوق مالکیت فکری ایران به بررسی نظام مالکیت فکری در خصوص صنایع دستی با تکیه بر قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان و موافقت‌نامه تریپس پرداخت. در این گزارش به این موضوع پرداخته شده که در نظام حقوقی ایران و سایر اسناد بین‌المللی بین صنایع دستی و سایر مصادیق آثار هنری گردشگری تفاوتی قائل نمی‌شوند و صنایع دستی جهت حمایت قانونی دارای قوانین منحصر به خود نیستند. در انتها نیز پیشنهاد گردید که با توجه به اینکه صنایع دستی در کشور ما جایگاه ویژه‌ای دارد، لازم است در قوانین موجود به ارائه تعریف و اختصاص حمایت‌های ویژه آن پرداخته شود و قانون موجود با توجه به نیازها و منافع صاحبان آن‌ها و شرایط فرهنگی و اقلیمی آن دسته‌بندی شود.

Khedmatgazar(2018) در پژوهشی به آسیب‌شناسی سیاست‌های تقنینی ایران در حمایت از نموده‌های فرهنگ عامه پرداخت. در این پژوهش پیش‌نویس لایحه حمایت از نموده‌های فرهنگ عامه مورد بررسی قرار گرفت و کافی‌نبودن قوانین در داخل، عدم توجه به قانون‌گذاری در سطح بین‌المللی، عدم تعریف دقیق از نموده‌های فولکلور و همسان‌پنداری این نموده‌ها با آثار مالکیت ادبی و هنری و عدم حمایت درست از این نموده‌ها در لایحه حمایت از نموده‌های فرهنگ عامه را از مشکلات قانون‌گذاری می‌داند.

Zahedi & Mohammadi (2015) در پژوهشی چالش‌های حمایت از نشانه‌های جغرافیایی را در نظام حقوقی ایران مورد بررسی قرار داد و به آسیب‌شناسی قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی مصوب ۱۳۸۳ پرداخت. این چالش‌ها عبارت‌اند از: مبهم‌بودن مسأله مالکیت نشانه‌های جغرافیایی و

Long & Thanh (2023) نیز در پژوهش خود با عنوان تأثیر حفاظت و بهره‌برداری از حقوق مالکیت فکری محلی بر توسعه گردشگری در ویتنام عواملی را که مانع از توسعه گردشگری می‌شود، عدم حمایت دولت‌های محلی و عدم سیاست‌گذاری مناسب این دولت‌ها جهت اجرای مالکیت فکری، عدم بازنگری مقررات قانونی این حوزه جهت حفاظت از آثار و عدم درک ساکنان محلی از ضرورت حفظ آثار خود دانست.

Tolera (2023) نیز در پژوهش خود بیان کرده که با توجه به وجود دانش‌ها و فرهنگ‌های مختلف در اتیوپی و با توجه به جهانی‌شدن این آثار، زمینه برای سوءاستفاده فراهم گردیده و عواملی که موجب این سوءاستفاده می‌شود، ناکافی بودن قوانین موجود در این کشور جهت حمایت، ترویج و تجاری‌سازی دانش‌ها و آثار سنتی است و جهت حل این مشکل تصویب یک قانونی منحصر که جامع باشد و نقص قوانین موجود را برطرف کند و تدوین قوانین خاص که متناسب با قوانین بین‌المللی و بهره‌گیری از تجارب کشورهای مشابه می‌شود، پیشنهاد می‌گردد.

Cardoso et al (2022) در پژوهشی جهت بررسی مزایای نشان جغرافیایی برای تولیدکنندگان محصولات کشاورزی، منافع نشان جغرافیایی را دیده شدن محصولات نسبت به محصولات دیگر که علائم منحصربه‌فرد ندارند و در نتیجه ارزشمند شدن محصولات و فروش سریع‌تر آن‌ها و گسترش گردشگری کشاورزی می‌دانند و عواملی را که مانع از اجرای نشان جغرافیایی در گردشگری کشاورزی می‌شود، قوانین ناکارآمد در این حوزه و نهادهای ناکارآمدی که نشان جغرافیایی را تنظیم می‌کنند، نام برده است.

۳ روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی می‌باشد؛ چراکه یافته‌های آن قابلیت به‌کارگیری در صنعت گردشگری را دارد و از لحاظ جمع‌آوری اطلاعات از

بومی- همکاری با دیگر کشورهای منطقه جهت حمایت از دانش مشترک ارائه گردید.

۲،۳،۲ پژوهش خارجی

Enoch(2024) در پژوهشی با عنوان حمایت قانونی از دانش سنتی در اوگاندا: مشکلات چشم‌اندازها و چالش‌های حمایت حقوقی از دانش سنتی را مورد توجه قرار داد که شامل:- عدم ترویج و گسترش حفاظت از دانش‌های بومی-عدم آگاهی مردم منطقه از ارزش زیاد دانش سنتی خود - عدم مطابقت قوانین موجود با اسناد و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی و عدم وجود قوانین کافی تخصصی جهت حفاظت از دانش بومی می‌باشد و سپس اقداماتی که جهت حفظ دانش سنتی صورت گرفته بیان گردیده که شامل تقویت برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌بخش هم برای مردم بومی و هم سیاست‌گذاران جهت درک مسائل دانش سنتی و تدوین قوانین جامع‌تر در این حوزه می‌شود.

wu(2024) در پژوهشی با عنوان وضعیت فعلی، چالش‌ها و راهبردهای حفاظت از نشانه‌های جغرافیایی برای محصولات کشاورزی در چین، چالش‌های حفاظت از این محصولات را شامل ترویج ناکارآمد نشان‌های جغرافیایی جهت حفاظت، اجرای ناکافی قوانین و توسعه ضعیف برند مقصد گردشگری براساس محصولات کشاورزی و پایین بودن آگاهی عمومی در رابطه با نشان‌های جغرافیایی می‌داند.

Sukardi et al. (2024) در پژوهشی با عنوان حمایت قانونی بین‌المللی اندونزی از دانش سنتی، بیان می‌کند که جهت اجرای مالکیت فکری جهت حفظ دانش‌های سنتی در این کشور، چالش‌هایی از جمله: -عدم هماهنگی و پیروی صاحبان دانش از قوانین موجود ۲-منابع محدود مالی جهت تأمین زیرساخت‌ها و کمبود متخصصان در زمینه‌های حقوق، سیاست عمومی و مدیریت منابع طبیعی وجود دارد که منجر به کندی یا ضعف در اجرای برنامه‌های حفاظتی می‌شود.

فکری و سازمان میراث فرهنگی اینکه حداقل ۵ سال سابقه کار داشته باشند و حداقل دارای مدرک کارشناسی در رشته میراث فرهنگی و گردشگری و یا رشته حقوق باشند، در خصوص وکلای مالکیت فکری نیز معیار انتخاب آن‌ها داشتن تجربه در وکالت دعاوی مربوط به مالکیت فکری و اشراف به قوانین خاص مالکیت فکری و رویه عملی دادگاه‌ها در رسیدگی به این پرونده‌ها بوده است. در خصوص اعضای هیأت علمی نیز معیار انتخاب آن‌ها، فعالیت پژوهشی و مقالات مرتبط با حقوق مالکیت فکری در این صنعت خاص بوده است. شیوه نمونه‌گیری را هدف یک تحقیق مشخص می‌کند و اگر هدف، تعمیم یافته‌های پژوهش به جامعه‌ای بزرگ‌تر که نمونه از آن انتخاب شده باشد، از روش‌های کمی و اگر هدف، فهم یک پدیده در میان جامعه‌ای باشد، از روش‌های کیفی استفاده می‌شود و از آنجاکه ما در این پژوهش به دنبال درک موانع و چالش‌های به-کارگیری مالکیت فکری در صنعت گردشگری هستیم، از روش کیفی و با نمونه‌گیری گلوله برفی و هدفمند از میان متخصصان در این حیطه نمونه-گیری انجام شد. در جدول شماره ۱ مشخصات مصاحبه‌شوندگان تنظیم شده است.

نوع توصیفی-تحلیلی است. در این پژوهش با استفاده از استراتژی تحلیل مضمون مسائل و چالش‌های اساسی پیش روی کسب‌وکارهای گردشگری ایران جهت به‌کارگیری حقوق مالکیت فکری از نقطه نظر متخصصین و فعالان حوزه گردشگری و مالکیت فکری شناسایی شناسایی شده است. همچنین از نظر نوع داده‌ها و جهت پاسخ‌گویی به سؤالات یک پژوهش کیفی می‌باشد.

جامعه آماری پژوهش شامل ۱۸ نفر از کارشناسان حوزه مالکیت فکری و گردشگری که به دلیل داشتن دانش و شناخت کافی از موضوع و کار در این حوزه، انتخاب شدند حاصل شد. جامعه پژوهش شامل مسؤولان و کارشناسان سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، اساتید (اعضای هیأت علمی) حوزه گردشگری و میراث فرهنگی و مالکیت فکری، کارشناسان مرکز مالکیت فکری سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (زیر نظر قوه قضاییه) و وکلای حقوق مالکیت فکری می‌باشد. روش نمونه‌گیری ابتدا به صورت هدفمند و سپس روش گلوله برفی انجام گردید و شروط زیر برای انتخاب نمونه در نظر گرفته شد: در خصوص کارشناسان مرکز مالکیت

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱. مشخصات توصیفی مصاحبه‌شوندگان

شماره مصاحبه-شوندگان	جنسیت	تحصیلات	حوزه فعالیت	سابقه
شماره ۱	مرد	ارشد گردشگری	رئیس اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۲۷
شماره ۲	مرد	دکتری باستان‌شناسی	معاون اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۲۲
شماره ۳	مرد	ارشد گردشگری	معاون اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۱۸
شماره ۴	مرد	کارشناسی گردشگری	کارشناس اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۱۱
شماره ۵	مرد	کارشناسی باستان‌شناسی	کارشناس اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۱۲
شماره ۶	مرد	ارشد گردشگری	کارشناس اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۱۳
شماره ۷	مرد	ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری	کارشناس اداره میراث فرهنگی و گردشگری	۱۶
شماره ۸	زن	دکتری حقوق	وکیل حوزه مالکیت فکری	۱۵
شماره ۹	مرد	ارشد حقوق	وکیل حوزه مالکیت فکری	۷
شماره ۱۰	مرد	ارشد حقوق	وکیل حوزه مالکیت فکری	۱۱
شماره ۱۱	زن	ارشد حقوق	کارشناس سازمان مالکیت فکری وابسته به سازمان ثبت اسناد	۱۲
شماره ۱۲	مرد	ارشد حقوق	کارشناسان سازمان مالکیت فکری وابسته به سازمان ثبت اسناد	۱۵
شماره ۱۳	زن	دکتری باستان‌شناسی	عضو هیأت علمی گروه میراث فرهنگی	۱۲
شماره ۱۴	زن	دکتری مدیریت جهانگردی	عضو هیأت علمی گردشگری	۵
شماره ۱۵	مرد	دکتری باستان‌شناسی	عضو هیأت علمی گروه میراث فرهنگی	۶
شماره ۱۶	زن	دکتری حقوق	عضو هیأت علمی گروه حقوق	۷
شماره ۱۷	مرد	دکتری حقوق	عضو هیأت علمی گروه حقوق	۱۲
شماره ۱۸	مرد	دکتری حقوق	عضو هیأت علمی گروه حقوق	۱۳

سازی و به روش تحلیل مضمون برای کدگذاری داده‌ها از نرم‌افزار Maxqda استفاده و سپس چالش‌های نظام مالکیت فکری در صنعت

ابزار گردآوری داده‌ها، مصاحبه نیمه ساختاریافته بوده و پس از فرآیند نمونه‌گیری از هریک از خبرگان مصاحبه صورت گرفت، مصاحبه‌ها ضبط و پیاده-

مضامین اولیه را را استخراج و در مرحله چهارم این مضامین را مرور پالایش و با مبانی نظری مقایسه کرد. به‌طور خاص در مراحل سوم و چهارم کدگذار به تجزیه و تحلیل فهرست طولانی کدهای باز پرداخته و مضامین تکراری و یا ناقص را کنار گذاشته و مضامین اصلی و فرعی را انتخاب و دسته‌بندی کردند. درنهایت در گام پنجم برای مضامین استخراج‌شده عناوین و تعاریف مناسب در نظر گرفته شد.

برای ارزیابی کیفیت داده‌ها از چهار معیار اعتبار، اعتماد، تأییدپذیری و انتقال‌پذیری Lincoln & Guba (1985) استفاده شده است. برای بررسی اعتبارپذیری، این روش‌ها به کار گرفته شده است: با توجه به اینکه هر محقق برای تدوین پایان‌نامه خود باید بر مفاهیم و ادبیات تحقیق اشراف داشته باشند، در این راستا محقق بیش از ۳ سال با داده‌ها و موضوع و ساختار و مفاهیم پژوهش به‌طور مداوم در تماس بوده و تمام متون تخصصی داخلی و خارجی گردآوری شده است. همچنین گرفتن تأیید فرآیند پژوهش از چند متخصص مالکیت فکری و گردشگری و تمرکز بر هدف پژوهش و اطمینان از اینکه داده‌ها و فرآیند تحلیل به‌خوبی در جست‌وجوی این موضوع‌اند برای تحقق اعتبارپذیری به کار گرفته شده است. تحقق معیار اعتمادپذیری نیز از طریق ثبت و ضبط تمامی مراحل و جزئیات تحقیق انجام شد. برای تحقق تأییدپذیری، محقق تلاش کرد تا تمام مراحل پژوهش اعم از جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل داده‌ها به‌طور کامل شرح داده شود تا سایرین با خواندن مقاله قادر به کارآزمایی پژوهش شوند. در خصوص انتقال‌پذیری نیز کسب نظر و تأیید چند صاحب‌نظر حوزه میراث فرهنگی و گردشگری و مالکیت فکری که در پژوهش مشارکت نداشتند، در مورد یافته‌ها انجام شد. جهت محاسبه پایایی کدگذاری‌های صورت گرفته از یک کارشناس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری و آشنا به موضوع پژوهش درخواست گردید تا به‌عنوان کدگذار در پژوهش شرکت کند و سه نمونه از مصاحبه‌ها

گردشگری در سه سطح مضمون‌های پایه (کدها و نکته‌های کلیدی موجود در متن مصاحبه‌ها)، مضمون‌های سازمان‌دهنده (مقوله‌های به‌دست‌آمده از ترکیب و خلاصه مضمون‌های پایه) و مضمون‌های فراگیر (مضمون‌های عالی دربرگیرنده اصل حاکم بر کل متن) بیان شده است. براساس مطالعات انجام‌شده حول موضوع تحقیق، سؤالات پژوهش در قالب سؤالات مصاحبه استخراج و از خبرگان مصاحبه و ضبط و پیاده‌سازی شد، در این راستا روند تکراری پاسخ‌ها از مصاحبه ۱۴ شروع شد اما با توجه به حساسیت نویسندگان حاضر در اطمینان از انتخاب درست نمونه‌های پژوهش و دستیابی به اشباع نظری فرآیند گردآوری داده‌ها تا مصاحبه ۱۸ ادامه پیدا کرد. هدف اصلی پژوهش با یک سؤال کلی شروع و با توجه به فرآیند تطابق پاسخ‌ها با ادبیات پژوهش، سؤالات مصاحبه با توجه به تجربیات و تخصص مصاحبه‌شونده‌ها تغییرات جزئی پیدا کرد. مثلاً در خصوص متخصصین مالکیت فکری مثل وکلا و اساتید حقوق مالکیت فکری تأکید سؤالات مصاحبه بر جنبه‌های قانونی و قضایی نظام مالکیت فکری در این صنعت و از طرف دیگر متخصص در زمینه گردشگری مثل کارشناسان و اساتید میراث فرهنگی و گردشگری بر جنبه‌هایی مانند ساختار فرهنگی و ساختار اجرایی و آسیب‌شناسی سیاست‌های دولت در این حوزه خاص بوده است.

برای تحلیل اطلاعات از روش تحلیل مضمون Braun & Clarke (۲۰۰۶) استفاده شده است. این مراحل پنج‌گانه عبارت‌اند از: ۱) آشنایی با داده‌ها (۲ کدگذاری باز اولیه ۳) جست‌وجوی مضامین (۴) مرور مضامین و ۵) تعریف و نام‌گذاری مضامین. این مراحل توسط محقق براساس سؤال اصلی پژوهش انجام شد. به بیان دقیق‌تر در مراحل اول و دوم پاسخ‌های مربوط به سؤال‌ها پس از پایان هر مصاحبه با ذکر جزئیات مربوط به لحن و شیوه بیان کلمات در جداولی مکتوب و پس از مطالعه مکرر کدهای باز آن‌ها شناسایی شد. در مرحله سوم کدگذار مربوطه پس از بررسی مکرر همه کدهای باز،

تحلیل مصاحبه‌ها به صورت کدگذاری در جدول شماره ۲ گزارش شده است. همان‌طور که اشاره شد داده‌های این پژوهش از طریق مصاحبه با متخصصان حوزه مالکیت فکری و گردشگری انجام گرفته است، مصاحبه‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون، کدگذاری و تحلیل شده‌اند. در این پژوهش تعداد ۳۰۲ شناسه اولیه باز استخراج شد که پس از تلخیص و ادغام شناسه‌هایی که دارای معنا و مفهوم مشترک هستند در مجموع ۱۲۷ کد اولیه استخراج شد و کدهای اولیه به ۲۷ مضمون سازمان‌دهنده دسته‌بندی شدند و در نهایت با مقایسه این مضامین، ۶ مضمون اصلی با عناوین چالش‌های نظام مالکیت فکری در حوزه گردشگری به دست آمد.

توسط این کارشناس مجدداً کدگذاری گردید تا پایایی درونی به وسیله شاخص کاپا با استفاده از نرم‌افزار SPSS محاسبه گردد و با توجه به سطح معناداری ۰٫۰۰۲ و مقدار ضریب کاپا ۰٫۷۵۴ و ۰٫۷۴۱ و ۰٫۸۴۱ که (بیشتر از ۰٫۶) است، پایایی کدگذاری‌ها تأیید شد.

۴ یافته‌ها و بحث

داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌ها با روش تحلیل مضمون، تجزیه و تحلیل شده و با هدف تحلیل موانع و چالش‌های به کارگیری مالکیت فکری در صنعت گردشگری، مضامین اصلی شناسایی شدند. نتایج

جدول ۲. مجموعه مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و مضامین پایه مربوط به چالش‌ها

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	کدهای اولیه
چالش در ساختار فرهنگی-اجتماعی	ضعف در فرهنگ سازی اجرای سیاست‌های حفاظتی	ناتوانی در نهادینه کردن رویه‌های حفاظتی در جامعه، باور نداشتن بومیان به اینکه آثارشان نیازمند سنجش ارزش واقعی است، بی-میلی بومیان به بایگانی دانش فنی مرتبط با صنایع دستی و آیین‌های گردشگری، عدم تمایل به ثبت رسمی آثار فرهنگی به عنوان دارایی‌های فکری، باورهای سنتی مغایر با مفهوم مالکیت فکری بر دانش جمعی، اعتقاد پایین به ضرورت ارزش‌گذاری دارایی‌ها و آثار خودبین افراد بومی.
	عدم تقویت آگاهی از ارزش اقتصادی دارایی‌های فکری گردشگری	درک پایین صاحبان محصولات از ارزش و اهمیت علائم تجاری و نشانه‌های جغرافیایی در حمایت از محصولات خود، عدم آگاهی از نتایج مثبت حفظ دارایی‌های خود توسط بومیان، ناآگاهی از مزایای اقتصادی ثبت نشانه‌های جغرافیایی، درک نادرست از ارتباط مالکیت فکری با درآمدزایی پایدار از توریسم.
	ضعف در تقویت نظام آموزشی و اطلاع رسانی به ذی‌نفعان گردشگری	عدم آموزش حقوقی به مردم بومی در خصوص ضرورت انجام حمایت‌های حقوقی از آثار خود، عدم اعطای مشاوره حقوقی رایگان به مردم بومی در انعقاد قراردادهای خویش با سایر اشخاص حقیقی و حقوقی، غفلت از مشاوره در مورد حقوق مالکیت فکری در پروژه‌های توسعه گردشگری محلی، عدم برگزاری کارگاه‌های مشاورتی با مشارکت نخبگان محلی جهت تشویق بومیان به اجرای مالکیت فکری، ضعف در برگزاری نشست‌های عمومی برای معرفی ظرفیت‌های حقوقی به فعالان گردشگری.
	غفلت از ابزارهای تجاری-سازی در برندسازی مقاصد	بی‌توجهی به نظام نشانه‌های جغرافیایی در ایجاد هویت منحصر به فرد مقاصد، عدم بهره‌گیری از علائم تجاری در برندسازی جاذبه‌های گردشگری، غفلت از استفاده از نشانه‌های جغرافیایی در تبلیغات و

		بازاریابی مقصد گردشگری، بی‌توجهی به ثبت و حفاظت از عناصر فرهنگی به‌عنوان دارایی‌های نامشهود گردشگری.
	مقاومت مدیران در صیانت از میراث گردشگری	نگاه ساده‌انگارانهٔ مجریان نهادهای گردشگری نسبت به پیامدهای عدم حفاظت از آثار، باور ضعیف مجریان در خصوص اهمیت مالکیت فکری در بهبود صنعت گردشگری، عدم اهمیت مجریان به نظرات متخصصین صنعت گردشگری در خصوص ضرورت حفظ آثار فرهنگی مناطق مختلف، عدم تمایل مدیران گردشگری در خصوص آشنایی با پتانسیل نظام مالکیت فکری.
	خلا قانونی در حفظ میراث فرهنگی ناملموس جوامع بومی	کمبود قوانین از نوع نظام حمایتی ویژه با ماهیت مالکیت فکری و لوايح مربوط به فرهنگ عامه، کمبود تعداد قوانین که منافع دارندگان دانش سنتی و لزوم حفظ محرمانگی در دانش سنتی را مورد تأکید قرار دهد، ناکافی بودن مواد قانونی در خصوص افشای دانش بومی در لایحهٔ حمایت از مالکیت فکری، عدم تأکید قانون بر لزوم رضایت جوامع محلی برای بهره‌برداری تجاری از دانش آن‌ها، عدم تأکید قانون از تقسیم منافع حاصل از ثبت آثار.
	ضعف قوانین جهت جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه در مقاصد گردشگری	کمبود مقررات برای مقابله با: ۱- کپی‌برداری غیر مجاز از طرح‌های صنعتی توسط تولیدکنندگان انبوه، ۲- استفادهٔ تجاری از نام مکان‌های مقدس یا آیین‌نامه‌ها بدون مشارکت جامعهٔ محلی ۳- ثبت نشان‌های جغرافیایی توسط نهادهای غیربومی ۴- سوءاستفاده از نام مکان‌های تاریخی در تبلیغات تجاری.
چالش در نظام حقوقی و قانونی	ایستایی نظام حقوقی با ویژگی‌های صنعت گردشگری	نبود سازوکارهای پویای قانون‌گذاری در این حوزه، نبود تمهیدات قانونی جهت پاسخ‌گویی به تحولات پویای صنعت گردشگری، تدوین مقررات ظاهری برای فرهنگ عامه بدون در نظرگیری اهداف بنیادین مانند ممانعت از بهره‌کشی غیرقانونی از آثار، تأخیر در پاسخ‌گویی به نیازهای جدید گردشگری فرهنگی، ناکارآمدی قوانین در مواجهه با چالش‌های جدید حقوقی صنعت گردشگری.
	ضعف در حمایت قوانین از تنوع فرهنگی مقاصد گردشگری	عدم وجود دسته‌بندی در قوانین و وجود نسخه‌ای یکسان در امر حمایت قانونی در خصوص نموده‌های فولکور یا وجود گوناگونی و تلون این نموده‌ها، عدم حمایت از تمامی جلوه‌های فرهنگ عامه در قوانین موجود، نبود طبقه‌بندی مناسب برای انواع جاذبه‌های فرهنگی- گردشگری، عدم توجه به ویژگی‌های خاص جوامع محلی در قوانین
	ناتوانی در بهره‌گیری از مکانیسم‌های حل اختلاف بین‌المللی	عدم بهره‌گیری قوانین فعلی از قوانین بین‌المللی در حوزهٔ مالکیت فکری در این صنعت، مقاومت در پذیرش استانداردهای جهانی حفاظت از فولکور، عدم بهره‌گیری از تجربیات موفق جهانی در حفظ آثار گردشگری.

	ناکارآمدی نظام قانونی در پیاده‌سازی فعالیت‌های حفاظت از دارایی‌های گردشگری	پایین بودن قدرت اجرای قوانین مربوط به مالکیت فکری در سازمان‌های متولی، تغییر قوانین در طی اجرای فرآیند، مشکلات مربوط به اجرا و تفسیر قوانین مربوط به نشانه‌های جغرافیایی به دلیل مبهم بودن مالکیت این نشانه‌ها و مالکیت همه افراد مقیم آن منطقه، عدم وجود ضمانت اجرایی قوی قانونی جهت به رسمیت شناختن حق انحصاری صاحبان نشانه‌های جغرافیایی، تفسیرهای متفاوت از قوانین در مناطق مختلف.
چالش در نظام دادرسی	ضعف در دادرسی تخصصی مالکیت فکری در رسیدگی به دعاوی گردشگری	عدم تخصص قضات و کارکنان شعب قضایی بر قوانین مالکیت فکری در این صنعت، انزوای نظام قضایی در بهره‌گیری از تجارب موفق بین‌المللی در دادرسی دعاوی گردشگری، استناد قضات به مواد عمومی به‌رغم وجود قانون خاص مالکیت فکری در مرحله دادرسی، عدم تخصص قضات در درک استدلال وکلای متخصص.
	نارسایی نظام کیفری در حمایت از آثار گردشگری	عدم تقویت و تشدید مجازات متناسب در پرونده‌ها با تخلفات حوزه گردشگری، عدم تنوع در نوع مجازات مربوط به سوءاستفاده از هرکدام از آثار، پرداخت ناپیچ خسارت‌های مجازات نقض مالکیت فکری، غفلت از آسیب‌های وارد شده به اعتبار یک مقصد گردشگری در مجازات‌ها، ناتوانی ضمانت‌های اجرایی در جلوگیری از سوءاستفاده مکرر از تصاویر جاذبه‌های تاریخی یا نام‌های مکانی ثبت‌شده
	عدم کفایت نهادهای قضایی در مناطق گردش-پذیر	محرومیت مناطق مختلف از سازوکارهای تخصصی حل اختلاف مالکیت فکری، استقرار چند شعبه در تهران جهت رسیدگی به دعاوی حقوقی و کیفری در این زمینه و نادیده گرفتن نیازهای منطقه بومی، عدم وجود مراکز داور مالکیت فکری در این حوزه، عدم وجود دادگاه تخصصی مالکیت ادبی و هنری در مناطق دارای دانش‌های بومی و سنتی
	تضعیف استقلال مراجع رسیدگی کننده دعاوی گردشگری	پایین بودن تعداد قضات و وکلا و کارمندان اداری مورد استفاده در شکایت‌های مالکیت فکری به دلیل ماهیت تخصصی در این حوزه و امکان ایجاد آشنایی و افزایش صمیمیت بین آن‌ها، ضعیف بودن تشریفات ضروری در ارتباط با این دعاوی به دلیل تعداد محدود نهادهای قضایی و آشنایی کارکنان مراجع قضایی با وکلای صاحبان دعا، افزایش اقدامات و تعاملات در قالب غیر رسمی بین صاحبان اصحاب دعا و کارکنان مراجع قضایی و احتمال تبانی بین آن‌ها، تضعیف اصل بی‌طرفی در دعاوی حقوقی آثار گردشگری
	طولانی شدن فرآیند رسیدگی پرونده‌های گردشگری	افزایش مدت فرآیند رسیدگی به دلیل عدم تسلط دادگاه‌های عمومی بر تنوع اختلافات مربوط به مالکیت فکری در این صنعت، زیاد شدن مدت زمان رسیدگی به دلیل عدم آشنایی قضات با الگوهای رسیدگی در حوزه گردشگری، پایین بودن سرعت عمل دادگاه‌های عمومی به دلیل عدم تجزیه و تحلیل دقیق مسائل پیچیده حقوقی و گستردگی موضوعات حقوقی در این صنعت.

<p>چالش در ساختار اجرایی و ویژگی‌های مجریان</p>	<p>تمرکزگرایی اداری و نادیده‌گرفتن حکمرانی محلی</p>	<p>ناتوانی سازمان‌های متولی گردشگری برای ایجاد ساختارهای منطقی و مدیریت محلی دارایی‌های فکری براساس تنوع فرهنگی و منطقه‌ای، استفاده از الگوی یکسان برای مدیریت دارایی فکری در مناطق مختلف توسط سازمان‌های گردشگری، ساختار متمرکز و از بالا به پایین سازمان‌های متولی که اجازه ایجاد نهادهای مدیریتی و متناسب با بافت محلی را نمی‌دهند، به‌کارگیری یک قالب ثابت و غیرمنعطف برای حفاظت از میراث فرهنگی در همه مناطق بدون توجه به ویژگی‌های خاص هر منطقه.</p>
	<p>عدم انسجام نهادی در حفظ میراث گردشگری</p>	<p>عدم هم‌افزایی بین تعاونی‌ها و انجمن‌های دانش سنتی و فولکور در خصوص چگونگی اجرای مالکیت فکری، فقدان یک نظام هماهنگ-کننده در چارت وزارت میراث فرهنگی در خصوص اجرای مالکیت فکری، عدم همکاری بین ذی‌نفعان و مجریان دارایی‌های فکری جهت اشتراک‌گذاری تخصص خود، اقدامات جزیره‌ای و پراکنده نهادهای متولی حفظ آثار گردشگری و دیدگاه‌های متضاد سازمان‌های دخیل در این حوزه، عدم تقویت گفت‌وگوی مؤثر با جوامع بومی و ناتوانی در ایجاد سازوکار پایدار برای مشارکت جوامع محلی.</p>
	<p>ضعف در تدوین دستورالعمل‌ها تخصصی مالکیت فکری در گردشگری</p>	<p>نبود دستورالعمل‌های اختصاصی برای حمایت از نشانه‌های جغرافیایی، طرح‌های صنایع دستی و آثار بومی، عدم وجود راهنمای عملی برای کارکنان وزارت میراث فرهنگی در زمینه اجرای مالکیت فکری در پروژه‌های گردشگری، فقدان آیین‌نامه‌های اجرایی متناسب با کاربرد مالکیت فکری در این صنعت، عدم وجود برنامه جامع یا نقشه راه مالکیت فکری در صنعت گردشگری در وزارت میراث فرهنگی، عدم وجود نقشه راه زمان‌بندی شده و عملیاتی اجرای مالکیت فکری در ادارات میراث فرهنگی هر استان، عدم تدوین شیوه‌نامه‌های اجرایی درخصوص چگونگی انجام فرآیند حفظ دارایی‌های فکری در نهادهای خصوصی.</p>
	<p>فقدان ساز و کارهای نظارتی بر کیفیت فعالیت‌های حفاظتی</p>	<p>فقدان یک ستاد قوی جهت بررسی اقدامات انجام شده در حوزه حفظ دارایی‌های فکری زیر چارت میراث فرهنگی، عدم نظارت جوامع بومی بر چگونگی فرآیند ثبت و بهره‌برداری تجاری دارایی‌های فکری، پایین بودن کیفیت ارزیابی درخواست‌های ثبت مالکیت فکری در حوزه آثار و نمودهای گردشگری و دانش‌های سنتی، کمبود نهادهای ناظر بر اجرای صحیح قوانین مالکیت فکری در سازمان‌های مرتبط گردشگری، عدم وجود سازوکار شفاف برای ارزیابی کیفیت ثبت آثار و دانش‌های سنتی.</p>
	<p>چالش در ماهیت سیاست‌های تدوین شده</p>	<p>فقدان راهبرد کلان جهت یکپارچه‌سازی مالکیت فکری در توسعه مقاصد گردشگری</p>

		دولت در خصوص تدوین یک نظام خاص حمایتی حقوقی در صنعت گردشگری، مقطعی‌نگری سیاست‌های حفظ دارایی فکری در خصوص آثار و نمودهای گردشگری از سوی سازمان‌های متولی حفظ آثار.
	ضعف در سیاست‌گذاری میراث فرهنگی ناملموس در عرصه بین‌المللی	عملکرد ضعیف دولت در خصوص حمایت از نمودهای فرهنگ عامه در سطح معاهده‌های دوجانبه و چندجانبه، عدم تدوین سیاست‌های همکاری با کشورهای فعال در زمینه حقوق مالکیت فکری در حوزه گردشگری، سیاست‌های ضعیف دولت در پیوستن به کنوانسیون‌های بین‌المللی حفظ آثار سنتی، سیاست‌گذاری ضعیف دولت جهت حمایت از آثار فولکور در خارج از ایران.
	ضعف در هدف‌گذاری یکپارچه حفظ میراث فرهنگی	بررسی موضوع کلی حفظ آثار صنعت گردشگری در سازمان‌های میراث فرهنگی و عدم تعیین اهداف دقیق، عدم وجود هدف‌های مدون و هم‌سو دستگاه‌های متولی حفظ آثار مالکیت فکری در این حوزه، عدم جهت‌گیری شفاف در برنامه‌های مصوب سازمان‌های متولی گردشگری جهت حفظ آثار، دستگاه‌های مختلف متولی (از جمله وزارت‌خانه‌ها و سازمان‌های استانی) فاقد برنامه‌های هماهنگ و یکپارچه برای دستیابی به اهداف کلان در حوزه مالکیت فکری گردشگری هستند.
	نگاه تک‌بعدی به مالکیت فکری در مدیریت مقصد گردشگری	نگاه صرفاً حقوقی و ثبتي به مالکیت فکری توسط دولت و باقی‌ماندن دارایی‌های فکری مرتبط با گردشگری مانند صنایع دستی در ثبت و عدم رسیدن به مرحله بهره‌برداری اقتصادی، عدم نگاه به مالکیت فکری از جانب ابعاد مختلف اقتصادی، مدیریتی و حقوقی، غلبه رویکرد حقوقی به مقوله مالکیت فکری در ایران، عدم توجه دولت به مالکیت فکری از جنبه مسائلی مانند خلق، مدیریت و تجاری‌سازی و کسب درآمد و در نتیجه نادیده گرفتن فرصت‌های گردشگری مرتبط با مالکیت فکری مانند توسعه برندهای محلی و یا جذب گردشگران فرهنگی، نبود سند راهبردی یکپارچه که ابعاد مختلف مالکیت فکری در گردشگری (از ثبت تا تجاری‌سازی) را پوشش دهد.
چالش در منابع و ابزارهای اجرایی	کمبود نیروی انسانی متخصص مالکیت فکری	کمبود متخصصین در خصوص اجرای سیاست‌های حفاظتی در سطح میدانی در مناطق گردش‌پذیر، عدم تخصص نیروهای نهادهای گردشگری در زمینه مفاهیم مدرن مالکیت فکری، عدم بهره‌گیری از کارشناسانی که هم‌زمان بر حوزه گردشگری و مالکیت فکری تسلط دارند، کمبود نیروی انسانی متخصص در بعد نگاه فنی و حقوقی و مالی در ادارات ثبت دارایی‌های فکری در این صنعت.
	کمبود سازوکارهای مالی در اجرای سیاست‌های حفاظتی	عدم وجود بودجه لازم جهت ایجاد مراکز مالکیت فکری در هر یک از ادارات میراث فرهنگی استان‌ها، تمهیدات و ابزارها و شیوه‌های تشویقی کم برای صاحبان این آثار جهت تسهیل در روند حفظ آثار، نبود سازوکار مالی مناسب برای تشویق هنرمندان و جوامع محلی به ثبت و حفظ دارایی‌های فکری، عدم تقسیم عادلانه مزایای ناشی از بهره‌برداری از آثار و دانش‌ها برای بومیان، نادیده گرفتن سهم

اما اجرای مالکیت فکری در این صنعت با چالش‌هایی مواجه است که باید مورد توجه قرار گیرد. این پژوهش چالش‌های موجود مالکیت فکری در این صنعت خاص را شناسایی کرده است و به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان این صنعت کمک می‌کند تا این چالش‌ها را مد نظر قرار دهند و با رفع این مشکلات زمینه را برای حمایت از آثار و دانش‌های و نموده‌های فرهنگی گردشگری فراهم شود. با استفاده از مصاحبه از متخصصین چالش‌ها در شش مضمون اصلی طبقه‌بندی شدند.

اولین چالش درخصوص ساختار فرهنگی است که شامل ضعف در فرهنگ‌سازی اجرای سیاست‌های حفاظتی بین بومیان، عدم آگاهی صاحبان دارایی‌های فکری گردشگری از ارزش اقتصادی دارایی‌های خود، ضعف در آموزش و اطلاع‌رسانی به ذی‌نفعان گردشگری، غفلت از ابزارهای تجاری‌سازی در برندسازی مقاصد و اعتقادات و مقاومت مدیران در صیانت از میراث گردشگری می‌باشد.

در خصوص ضعف در فرهنگ‌سازی اجرای سیاست‌های حفاظتی و عدم آگاهی صاحبان دارایی‌های فکری گردشگری از ارزش اقتصادی دارایی‌های خود می‌توان گفت که متأسفانه صنعت‌گران و هنرمندان محلی در خصوص ضرورت ارزش‌گذاری دارایی‌های خود اطلاعات کافی ندارند و تا حد زیادی به حقوق خود آشنا نیستند و آن را پیگیری نمی‌کنند و نمی‌دانند که می‌توانند با استفاده از مالکیت فکری از آثار خود بهره‌برداری اقتصادی نمایند. به دلیل عدم آگاهی افراد بومی از مزایای اقتصادی ثبت دارایی‌های خود، تلاشی جهت ثبت و بایگانی این دارایی‌ها نمی‌کنند.

در خصوص ضعف در آموزش و اطلاع‌رسانی به ذی‌نفعان گردشگری و غفلت از ابزارهای تجاری‌سازی در برندسازی مقاصد نیز می‌توان گفت که جهت آشنایی صاحبان دارایی فکری در این صنعت با ظرفیت‌های مالکیت فکری و انواع ابزارهای آن مانند علائم تجاری و نشانه‌های جغرافیایی، مشاوره

میراث فرهنگی و نگاه تک‌بعدی به مالکیت فکری در مدیریت مقصد گردشگری است و چالش در منابع و ابزارهای اجرایی نهادها که شامل مقوله‌های کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود سازوکارهای مالی در اجرای سیاست‌های حفاظتی و ضعف در زیرساخت‌های اطلاعاتی و بانک‌های داده آثار گردشگری می‌شود.

جدول 3 یکی از خروجی‌های نرم‌افزار مکس کیودا را نشانه می‌دهد. این ماتریس فراوانی شناسه‌های کشف‌شده و ضریب اهمیت هریک از شناسه‌ها از دیدگاه متخصصین پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به فراوانی به‌دست‌آمده شناسه‌های ضعف در فرهنگ‌سازی اجرای سیاست‌های حفاظتی، ضعف در سیاست‌گذاری میراث فرهنگی ناملموس در عرصه بین‌المللی، عدم کفایت نهادهای قضایی تخصصی مالکیت فکری در مناطق گردشگرپذیر و ضعف در تقویت نظام آموزشی و اطلاع‌رسانی به ذی‌نفعان گردشگری به ترتیب با ۱۸،۱۹،۱۹،۲۱ تکرار بیشترین فراوانی و تکرار شناسه را به خود اختصاص داده است.

۵ نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که مالکیت فکری و مصادیق آن ابزارهای مهم و قدرتمندی برای تقویت رقابت‌پذیری در صنعت گردشگری است. نظر به اینکه کشور ما ظرفیت‌ها و توانایی‌های زیادی در صنعت گردشگری دارد و به رغم داشتن این ظرفیت‌ها همچنان نتوانسته در این صنعت آن‌طور که باید توسعه پیدا کند، ما باید به دنبال عواملی باشیم که مانع رشد این صنعت می‌شود. هرچند عوامل متعددی مانع توسعه این صنعت می‌شوند، اما یکی از عوامل مهم بی‌توجهی به نقش مالکیت فکری و چالش‌ها و موانعی است که مانع از اجرای آن در صنعت گردشگری می‌شود. نظام مالکیت فکری ضمن فراهم‌کردن حمایت‌های حقوقی موجب مشهور شدن برند مکان گردشگری و حفظ کالاها و دانش‌های بومی و سنتی در مناطق مختلف می‌شود،

تخصص و تجربه و ظرفیت مجریان واحدهای متصدی گردشگری در حوزه مالکیت فکری از طریق آموزش آن‌ها، برگزاری کارگاه‌های مشورتی و جشنواره‌های موضوعی با مشارکت نخبگان محلی و روستائیان، فرآیند ایجاد ارزش توسط تعاونی‌های حرفه‌ای صاحبان نشانه‌های جغرافیایی و نموده‌های عامه بین مردم بومی در خصوص اینکه آثار و نمودهایی که دارا می‌باشند با ارزش هستند، جهت رفع این چالش پیشنهاد می‌گردد.

چالش بعدی مربوط به سازوکارهای حقوقی و قانونی است و شامل خلأ قانونی در حفظ میراث فرهنگی ناملموس جوامع بومی، ضعف قوانین جهت جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه، ایستایی نظام حقوقی با ویژگی‌های صنعت گردشگری، ضعف در حمایت قوانین از تنوع فرهنگی مقاصد گردشگری، ناتوانی در بهره‌گیری از مکانیسم‌های حل اختلاف بین‌المللی و ناکارآمدی نظام قانونی در پیاده‌سازی فعالیت‌های حفاظتی است. در خصوص بعد خلأ قانونی در حفظ میراث فرهنگی ناملموس جوامع بومی می‌توان گفت که دامنه حمایت قانونی از همه جلوه‌های فرهنگ عامه کم و لایح و قوانین اختصاصی نیز جهت حفظ منافع جوامع محلی و محرمانه نگه‌داشتن دانش اختصاصی آنان اندک است.

در خصوص بعد ضعف قوانین جهت جلوگیری از رقابت غیرمنصفانه نیز می‌توان گفت که تمهیدات حقوقی برای جلوگیری از تقلب و کپی برداری‌های غیر مجاز از آثار گردشگری بسیار کم و در مقابل بهره‌برداری اقتصادی از آثار و نموده‌های گردشگری و تصاحب و ثبت علائم جغرافیایی توسط اشخاصی غیر از جامعه محلی صاحب آثار قوانین کافی وجود ندارد.

در خصوص بعد ایستایی نظام حقوقی با ویژگی‌های صنعت گردشگری نیز متخصصین این گونه بیان می‌کنند که قوانینی که در حوزه صنعت گردشگری وجود دارد در پاسخ به ضرورت‌های نوین گردشگری ناتوان و مقررات فعلی در حل معضلات و

و آموزش خاصی توسط نهادهای متولی گردشگری صورت نمی‌گیرد. عدم اطلاع‌رسانی و آگاهی به دارندگان دانش سنتی از طریق انواع جشنواره‌های تخصصی و نمایشگاه‌ها که بر ثبت طرح‌ها و آثار ملموس و ناملموس گردشگری تأکید کند، به جامعه محلی این امکان را نمی‌دهد تا هویت و فرهنگ خود را حفظ کنند که در نهایت منجر به سوءاستفاده از کالاها و دانش‌های بومی و تصاحب نامشروع این آثار می‌گردد.

یکی دیگر از عواملی که منجر به استفاده غیر مجاز و تصاحب غیر قانونی آثار گردشگری در نقاط مختلف می‌شود، عدم توجه مدیران نهادهای گردشگری در اهمیت دادن به نظام مالکیت فکری در حفظ میراث فرهنگی و صنایع دستی و برندسازی مکان‌های مختلف گردشگری است. مدیران اغلب مالکیت فکری را به‌عنوان یک موضوع حاشیه‌ای یا صرفاً حقوقی می‌بینند و به آن به‌عنوان ابزار راهبردی برای توسعه اقتصادی توجه ندارند و به عواقب ناشی از عدم صیانت از میراث فرهنگی کم‌توجه و سطحی‌نگر هستند و از نقش کلیدی مالکیت فکری در این خصوص به دیدگاه‌های کارشناسان این حوزه بی‌اعتنا هستند.

این چالش‌های بیان‌شده در خصوص ساختار فرهنگی با نتایج پژوهش Enoch, Wu(2024), Hossain&Ballardini(2021)، Habibi(2016) که همگی فقدان آگاهی و درک دارندگان آثار و نموده‌های گردشگری از ظرفیت‌های نظام مالکیت فکری و مصادیق آن و عدم نظام اطلاع‌رسانی قوی جهت بالابردن آگاهی صاحبان دارایی‌ها را از چالش‌های اجرای مالکیت فکری در صنعت گردشگری می‌دانند، هم‌راستا است.

نهادینه‌کردن فرهنگ پذیرش مالکیت فکری در جامعه بومی، تحول در باور بومیان در خصوص ضرورت استفاده از نظام مالکیت فکری جهت حمایت از آثار و نموده‌های خود، تقویت فضای حمایت‌گر در مسیر اجرای مالکیت فکری برای صاحبان دانش بومی و سنتی توسط دولت، افزایش

گردشگری، اصلاح قوانین موجود با الگوگیری از قوانین بین‌المللی، ارائه تعریف و اختصاص حمایت‌های ویژه دانش سنتی و بومی در متون قانونی، افزایش تعداد مواد قانونی مصوب و تدوین مقررات جامع‌تر و پرکردن خلأهای قانونی در خصوص حفظ دارایی‌های فکری صنعت گردشگری برای رفع این چالش پیشنهاد می‌شود.

چالش بعدی بیان‌شده در خصوص نظام دادرسی می‌باشد که شامل ضعف در دادرسی تخصصی دعاوی مالکیت فکری، نارسایی نظام کیفری در حمایت از آثار گردشگری، عدم کفایت نهادهای قضایی تخصصی مالکیت فکری در مناطق گردش‌پذیر، تضعیف استقلال مراجع رسیدگی‌کننده دعاوی گردشگری و طولانی شدن فرآیند رسیدگی پرونده‌های گردشگری است.

بعد ضعف در دادرسی تخصصی مالکیت فکری در رسیدگی به دعاوی گردشگری بر کمبود قضات متخصص و ضعف دانش فنی آن‌ها در زمینه حقوق مالکیت فکری و عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های آموزشی برای ارتقاء دانش قضایی که در نتیجه منجر به ناتوانی قضات در درک استدلال‌های تخصصی وکلای مالکیت فکری و کمبود مهارت در تحلیل و رسیدگی قضایی می‌شود، تأکید دارد.

بعد نارسایی نظام کیفری در حمایت از آثار گردشگری نیز شامل محدودیت طیف مجازات‌ها در مواجهه با تخلفات فرهنگی، ناکافی بودن خسارت‌های مالی در پرونده‌های نقض مالکیت فکری، نادیده‌گرفتن آسیب‌های مربوط به تصویر مقصد گردشگری در مجازات‌های قضایی و تعیین ضمانت اجرا است.

بعد عدم کفایت نهادهای قضایی تخصصی مالکیت فکری نیز بر تمرکزگرایی نامتوازن در توزیع مراجع قضایی تخصصی مالکیت فکری در مناطق گردشگری و انباشت کانون‌های دادرسی تخصصی در پایتخت و محرومیت سایر مناطق تأکید دارد.

تضعیف استقلال مراجع رسیدگی‌کننده دعاوی گردشگری نیز شامل: نارسایی‌های نظام دادرسی به

چالش‌های حقوقی پیش روی صنعت گردشگری دارای ضعف می‌باشد.

بعد ضعف در حمایت قوانین از تنوع فرهنگی مقاصد گردشگری نیز بر ضعف قوانین در کاربرد رویکردی واحد در حمایت از پدیده‌های متنوع فرهنگی - فولکوریک، عدم لحاظ کردن طیف گسترده نموده‌های فرهنگی در چارچوب‌های حمایتی و نبود رویکرد طبقه‌بندی شده در قوانین برای پشتیبانی از نموده‌های فرهنگ عامه با وجود ماهیت متنوع آن تأکید دارد.

ناتوانی در بهره‌گیری از مکانیسم‌های حل اختلاف بین‌المللی نیز شامل جدایی قوانین داخلی از هنجارهای جهانی حاکم بر مالکیت فکری در صنعت گردشگری و اجتناب از پذیرش چارچوب‌های قانونی بین‌المللی برای حفظ میراث فرهنگی بومی می‌شود.

ناکارآمدی نظام قانونی در پیاده‌سازی فعالیت‌های حفاظتی نیز بر کمبود ضمانت اجرایی برای قوانین مالکیت فکری در سازمان‌های متولی گردشگری و فقدان کارایی لازم در به اجرا گذاشتن قوانین مالکیت فکری توسط مراجع ذی‌ربط گردشگری تأکید دارد.

چالش‌های قانونی مطرح‌شده با نتایج پژوهش‌های Irfan Manesh (2023) که بر خلأها و عدم وجود قوانین کامل به دلیل نوپا بودن مالکیت فکری در دانش بومی و طب سنتی، (Habibi 2016) که عدم جامعیت در حمایت در قوانین موجود نموده‌های فرهنگ عامه و درواقع عدم حمایت از تمامی جلوه‌های فولکور، (Oguamanam 2023) که بر لزوم تطابق مقررات حمایت قانونی متناسب با ویژگی‌های خاص دانش سنتی و بیانات فولکلور و (Mweneogoha 2019) که بهره‌گیری از قوانین بین‌المللی را جهت حفاظت از دانش سنتی مورد تأکید قرار داده است، مطابقت دارد.

متناسب‌سازی مقررات صنعت گردشگری با مالکیت فکری و ایجاد قوانین جدید از نوع نظام حمایتی ویژه با ماهیت مالکیت فکری در صنعت

سلامت و یا فساد مراجع رسیدگی‌کننده در این حوزه از پیشنهاد‌های رفع این چالش می‌باشد.

چالش بعدی در خصوص ساختار اجرایی و ویژگی‌های مجریان است که شامل زیر مقوله‌های تمرکزگرایی اداری و نادیده‌گرفتن حکمرانی محلی، عدم انسجام نهادی در حفظ میراث گردشگری، ضعف در تدوین دستورالعمل‌ها تخصصی مالکیت فکری در گردشگری، فقدان سازوکارهای نظارتی بر کیفیت فعالیت‌های حفاظتی است.

در خصوص مقوله تمرکزگرایی اداری و نادیده‌گرفتن حکمرانی محلی متخصصین بیان کردند که در اجرای مالکیت فکری در این صنعت خاص ناتوانی در طراحی و اجرای چارچوب‌هایی که جامعه محلی را به‌عنوان مالک اصلی دارایی‌های فکری و فرهنگی در نظر بگیرند، وجود دارد. همچنین توانایی نهادهای محلی در تدوین سازوکارها و مدیریت بومی شده برای سرمایه‌های فکری با درنظرگیری ویژگی‌های فرهنگی و جغرافیایی هر منطقه بسیار پایین و در برخی موارد دستورالعمل‌هایی بدون درنظرگرفتن تنوع قومی، فرهنگی و جغرافیایی اجرا می‌شود.

بعد عدم انسجام نهادی نیز شامل ناتوانی در ایجاد چارچوبی برای همکاری بین دارندگان آثار، مجریان، نهادهای قانونی و متولیان برای بهره‌برداری و حفاظت جمعی تأکید داشته و بر خلأ یک ستاد متمرکز جهت سیاست‌گذاری و هماهنگی اجرای مالکیت فکری بین نهادهای متولی این امر در وزارت میراث فرهنگی تأکید داشته که منجر به موازی‌کاری و عدم هماهنگی نهادهای ذی‌ربط، اتلاف منابع و خنثی‌سازی تلاش‌های یکدیگر می‌شود.

بعد ضعف در تدوین دستورالعمل‌ها تخصصی مالکیت فکری در گردشگری بر عدم تدوین استانداردها و پروتکل‌های ویژه برای ثبت، حمایت و بهره‌برداری از نشانه‌های جغرافیایی، صنایع دستی و دانش بومی در سازمان‌های گردشگری و فقدان دستورالعمل‌های داخلی که کارشناسان را در ادغام ملاحظات مالکیت فکری در پروژه‌های گردشگری

دلیل محدودیت منابع انسانی متخصص در دادگاه‌های مالکیت فکری و ارتباطات غیرحرفه‌ای که منجر به ضعف در رعایت پروتکل‌های اداری می‌شود و همچنین بر افزایش تعاملات خارج از چارچوب رسمی بین طرفین پرونده و دستگاه قضایی و احتمال تبانی به دلیل روابط غیر رسمی گسترده تأکید دارد.

بعد طولانی‌شدن فرآیند رسیدگی پرونده‌های گردشگری نیز شامل کندی فرآیند دادرسی ناشی از عدم تسلط مراجع قضایی بر پیچیدگی اختلافات مالکیت فکری، ناتوانی مراجع در شناخت انواع دعاوی تخصصی و عدم تسلط دادگاه‌ها بر مکانیزم‌های رسیدگی ویژه گردشگری می‌شود.

این چالش‌ها با نتایج پژوهش Nizam al-Malki, (2022) که بر عدم وجود دادگاه‌های رسیدگی‌کننده به مقوله مالکیت فکری در مناطق مختلف کشور و تمرکز آن تنها در تهران و (2024) Mahdian Moghadam & Fathi که بر لزوم تخصص‌گرایی قضات در زمینه مالکیت فکری و عدم رسیدگی اختلافات مالکیت فکری در دادگاه‌های عمومی تأکید داشتند و (2024) Mohseni و (2022) Gurgula & et al. که عدم وجود تنوع و رشد کیفر متناسب با سوءاستفاده و تخلفات حوزه مالکیت فکری را یکی از چالش‌های اجرای نظام حقوقی در حوزه مالکیت فکری می‌دانند، مطابقت دارد.

ارائه دوره‌های آموزشی برای قضات در زمینه دانش مالکیت فکری و استفاده از متخصصین حوزه مالکیت فکری به‌عنوان مشاور در محاکم، ایجاد سازوکار تخصصی اقامه دعوی در خصوص مالکیت فکری در هر استان، تأسیس دادگاه تخصصی مالکیت ادبی و هنری در صنعت گردشگری، انعقاد تفاهم‌نامه‌های دوجانبه و چندجانبه با کشورهای پیش رو برای انتقال تجربیات و آموزش قضات، تعیین معیارهای مشخص برای محاسبه خسارت، تعیین نهادهای ناظر مستقل بر عملکرد شعب تخصصی برای نظارت بر رعایت کامل تشریفات قانونی و افزایش در میزان و کیفیت نظارت بر

کیفیت نظارت تخصصی وزارت میراث فرهنگی بر عملکرد ادارات زیر نظر خود و سازمان‌های مردم‌نهاد و تدوین استانداردهای شفاف ارزیابی نیز در خصوص این چالش پیشنهاد می‌شود.

چالش بعدی در خصوص سیاست‌های تدوین‌شده توسط دولت و نهادهای ذی‌ربط است که شامل چهار زیرمقوله فقدان راهبرد کلان جهت یکپارچه‌سازی مالکیت فکری در توسعه مقاصد گردشگری، ضعف در سیاست‌گذاری میراث فرهنگی ناملموس در عرصه بین‌المللی، ضعف در هدف‌گذاری یکپارچه حفظ میراث فرهنگی و نگاه تک‌بعدی به مالکیت فکری در مدیریت مقصد گردشگری است.

در خصوص بعد فقدان راهبرد کلان جهت یکپارچه‌سازی مالکیت فکری در توسعه مقاصد گردشگری متخصصین بر عدم وجود چارچوب راهبردی یکپارچه برای صیانت از سرمایه‌های فکری در حوزه‌های متنوع گردشگری، سیاست‌گذاری بخشی نگر و فاقد انسجام راهبردی در حفظ دارایی‌های فکری صنعت گردشگری، اتخاذ سیاست‌های کوتاه‌مدت و فقدان ثبات در برنامه‌ریزی‌های مربوط به حفظ دارایی‌های فکری گردشگری تأکید دارد که منجر به تضاد در اجرا، اتلاف منابع و کاهش اثربخشی سیاست‌ها می‌شود.

بعد ضعف در سیاست‌گذاری میراث فرهنگی ناملموس در عرصه بین‌المللی نیز بر کم‌رنگ بودن جایگاه میراث فرهنگی در سیاست‌گذاری‌های خارجی، ضعف در تعاملات دیپلماتیک برای حفظ میراث ناملموس در توافقات بین‌المللی، تدابیر و خط مشی‌های نادرست برای حفظ دارایی‌های گردشگری در عرصه بین‌المللی تأکید داشته است.

مؤلفه بعدی در خصوص ضعف در هدف‌گذاری یکپارچه حفظ میراث فرهنگی است که شامل محدودیت در تعریف اهداف قابل اندازه‌گیری و زمان‌بندی شده برای حفظ آثار در نهادهای متولی و کلی‌گویی در مأموریت‌های سازمان‌های متولی حفظ آثار بدون تبدیل به اهداف مشخص است. درواقع

یاری کند تأکید می‌کند. درواقع این مقوله به نبود راهنمای اجرایی برای پرسنل سازمان‌های گردشگری در خصوص عملیاتی‌سازی مالکیت فکری اشاره دارد.

بعد فقدان سازوکارهای نظارتی بر کیفیت فعالیت‌های حفاظتی نیز شامل عدم وجود سازوکار شفاف برای ارزیابی کیفیت ثبت و چگونگی حفاظت از دارایی‌های فکری و عدم وجود نهاد ناظر قدرتمند در ساختار وزارتخانه میراث فرهنگی برای پیش‌مستمر، ارزیابی اثربخشی و اصلاح رویه‌های اجرایی مربوط به حفاظت از دارایی‌های فکری و نادیده‌گرفتن حق ذی‌نفع اصلی (جوامع بومی) برای نظارت و تأیید بر فرآیندهای ثبت دارایی‌های فکری خود می‌باشد.

این پژوهش با نتایج پژوهش Halder & Ghosh(2024) که بر نیاز به یک نظام مؤثر برای نظارت و ارزیابی چگونگی ثبت نشانه‌های جغرافیایی در نهادهای متولی تأکید دارند و پژوهش Hossain & Ballardini(2021) که یکی از چالش‌های اجرای مالکیت فکری در خصوص دانش‌های بومی را ناشی از ساختارهای غیرمنسجم و اختلاف و ناهماهنگی در سطوح مختلف نهادهای متولی می‌داند و پژوهش Riza & Prahara (2023) که یکی از چالش‌های عدم اجرای مالکیت فکری در مناطق مختلف اندونزی را که دارای دانش بومی هستند، عدم تدوین یک آیین‌نامه و دستورالعمل مشخص توسط دولت‌های محلی را که شامل حمایت‌های حقوقی مختص دانش‌های سنتی می‌شود مورد تأکید قرار داده‌اند، مطابقت دارد.

ایجاد کمیته‌های میراث فرهنگی در استان‌ها و تفویض اختیار به این کمیته‌ها و تدوین و اجرای الگوی حکمرانی محلی گردشگری، تدوین یک سند راهبردی ملی مالکیت فکری در گردشگری و سپس استخراج دستورالعمل‌های جزئی‌تر از آن، مدیریت یکپارچه و هماهنگ در خصوص کلیه امور مربوط به حقوق مالکیت فکری برای رفع ناهماهنگی‌ها و تداخل وظایف و ایجاد دفتر هماهنگی امور مالکیت فکری در وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، بالابردن

ایجاد سازوکارهای لازم جهت انتقال مرجع اصلی مالکیت فکری از قوه قضاییه به مجریه در خصوص این چالش پیشنهاد می‌شود.

یکی دیگر از چالش‌های بیان‌شده مربوط به منابع و ابزارهای اجرایی نهادها است که شامل کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود سازوکارهای مالی در اجرای سیاست‌های حفاظتی و ضعف در زیرساخت‌های اطلاعاتی و بانک‌های داده آثار گردشگری می‌شود.

مقوله کمبود نیروی انسانی متخصص بر کمبود کارشناسان مجرب برای پیاده‌سازی سیاست‌های صیانت از آثار گردشگری، کمبود سواد تخصصی در حوزه مالکیت فکری در نیروهای سازمان‌های گردشگری و ناتوانی در جذب و به‌کارگیری متخصصین مسلط به هر دو موضوع میراث فرهنگی و گردشگری در سازمان‌های متولی تأکید دارد.

مقوله کمبود سازوکارهای مالی در اجرای سیاست‌های حفاظتی نیز شامل فقدان تخصیص بودجه کافی برای استقرار ساختارهای حفاظتی در استان‌ها، ضعف در تأمین مالی مراکز صیانت از دارایی‌های فکری در مناطق مختلف گردشگری می‌باشد و همچنین متخصصین در این بعد بر اینکه مشوق مالی برای هنرمندان و جوامع بومی جهت ثبت آثار خود وجود ندارد، تأکید داشته و نادیده گرفتن سهم دارندگان آثار در درآمدزایی ناشی از گردشگری فرهنگی را که منجر به عدم تمایل این دارندگان از ثبت آثار خود می‌شوند از مشکلات عدم اجرای درست مالکیت فکری دانستند.

مقوله ضعف در زیرساخت‌های اطلاعاتی و بانک‌های داده نیز توسط متخصصین این گونه بیان شده که در نهادهای متولی گردشگری نسبت به توسعه مکانیزم ثبت آثار و ابزارهای مستندسازی میراث ناملموس احساس ضرورت نمی‌شود که منجر به پراکندگی داده‌های فرهنگی و بدون انسجام در مراکز مختلف مانند موزه‌ها، پژوهشگاه‌ها و نهادهای محلی می‌شود.

این چالش به فقدان چارچوب روشمند و هدف-گذاری نظام‌مند و پرداخت کلی و بدون شاخص‌های دقیق و قابل اندازه‌گیری نهادهای متولی در حفظ آثار گردشگری اشاره دارد که موجب پراکندگی و ناهماهنگی در برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های حفاظتی می‌شود.

در خصوص مقوله نگاه تک‌بعدی به مالکیت فکری در مدیریت مقصد گردشگری نیز می‌توان گفت که متأسفانه در ایران در خصوص مدیریت دارایی‌های فکری گردشگری به ابعاد مدیریتی و اقتصادی توجه نمی‌کند و مباحث قانونی بر مباحث اقتصادی اولویت دارد. همچنین چرخه کامل مدیریت دارایی فکری گردشگری که شامل ایجاد ایده و تجاری‌سازی آثار گردشگری می‌گردد، نادیده گرفته می‌شود.

این چالش‌ها با نتایج پژوهش Ghorbani & et (2019) Mashayekh gal. (2019) که ناهماهنگی در برنامه‌های دولت و مهم نبودن این امر برای قوه مجریه و غلبه رویکرد حقوقی و قضایی به مالکیت فکری از جانب دولت را از مشکلات مؤثر در حمایت از مالکیت فکری دانسته‌اند و (Gazizova, 2020) که بر انجام برنامه‌ریزی‌های درست توسط دولت جهت پیوستن به کنفرانس‌ها و موافقت‌نامه‌ها و سمینارهایی سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط به دانش سنتی را جهت حفظ دانش بومی مورد تأکید قرار داد و (Riza & Prahara, 2023) که جهت حفظ دانش‌های بومی در اندونزی، تدوین و اجرای سیاست‌هایی را که خاص حفاظت از دانش‌ها و ارزش‌های بومی هستند، توسط دولت پیشنهاد داده است، مطابقت دارد.

تبدیل حقوق مالکیت فکری به یک موضوع راهبردی در حوزه گردشگری، تدوین راهبرد مدیریت حقوق مالکیت فکری در ادارات میراث فرهنگی هر استان، تدوین سیاست‌ها جهت همکاری‌های مؤثر منطقه‌ای و بین‌المللی، تعیین اهداف کمی و کیفی و چارچوب‌های مشخص برای انجام اقدامات حفاظتی در نهادها و تدوین سیاست‌گذاری در خصوص لزوم

مالکیت فکری و گردشگری و دشواری دسترسی به وکلای متخصص در هر دو زمینه به علت مشغله فراوان آن‌ها می‌باشد. در پایان موضوعات زیر برای پژوهش‌های آتی پیشنهاد می‌شود:

- بررسی کارکردهای نظام مالکیت فکری ایران در صنعت گردشگری.

- بررسی تحلیل نهادی (نهادهای موجود) نظام مالکیت فکری در صنعت گردشگری.

- بررسی راهکارهای سیاستی جهت تقویت نظام مالکیت فکری در این صنعت.

حامی مالی

حامی مالی این مقاله کانون مدیریت دارایی‌های فکری وابسته به معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری می‌باشد.

سهم نویسندگان در پژوهش

تمامی نویسندگان در تمامی بخش‌های نگارش مقاله حاضر نقش و سهم برابر دارند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکتشان در این مقاله تشکر و قدردانی می‌کنند.

این چالش با نتایج پژوهش (2019) Mashayekh که بر تخصیص اعتبار به سازمان‌های متولی مالکیت فکری با هدف تقویت نیروی سازمانی و انسانی تأکید داشت و همچنین پژوهش kashyap & Kumar (2024) که یکی از عوامل مهمی را که منجر به حفظ دانش پزشکی و سنتی در مناطق مختلف هند می‌شود، مستندسازی اطلاعات موجود در این دانش‌ها و تأسیس بانک اطلاعاتی در حمایت از دانش سنتی دانسته است و پژوهش Zahedi & Erfanmanesh (2019) نیز که در پژوهش خود بر تقسیم عادلانه و منصفانه مزایایی ناشی از بهره‌برداری از نموده‌های فرهنگی و دانش‌ها و صنایع دستی برای ساکنان بومی تأکید داشتند، مطابقت دارد.

تلاش برای جمع‌آوری نمادهای فولکور هر منطقه در یک مجموعه منظم و راه‌اندازی سامانه ثبت و طبقه‌بندی اطلاعات دانش سنتی توسط سازمان میراث فرهنگی، بهبود در ارائه تسهیلات مالی جهت حفظ این آثار و اعطای مشوق‌های اقتصادی برای تشویق صاحبان دارایی‌های فکری به ثبت این دارایی‌ها، استفاده از متخصصین مالکیت فکری در رأس نهادهای متولی گردشگری و میراث فرهنگی از پیشنهادها این چالش می‌باشد.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو بوده که شامل نبودن موضوع و تعداد منابع علمی کم و کمبود اساتید و کارشناسان آگاه به هر دو حوزه

منابع

- Al-Romeedy, B. S. (2024). Leveraging Intellectual Property for Destination Branding and Marketing in the Tourism Sector. In *Navigating Intellectual Property Challenges in Tourism* (pp. 135-162). IGI Global. DOI:[10.4018/979-8-3693-4171-1.ch006](https://doi.org/10.4018/979-8-3693-4171-1.ch006)
- Anandraj, KC., & Aravind, D. S. (2024). The Role of Collaborative Institutes in India in Preserving Indigenous and Environmental Knowledge. Available at SSRN 5068365. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5068365>
- Cardoso, V. A., Lourenzani, A. E., Caldas, M. M., Bernardo, C. H., & Bernardo, R. (2022). The benefits and barriers of geographical indications to producers: A review. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 37(6), 707-719. <https://doi.org/10.1017/s174217052200031x>
- Cei, L., Defrancesco, E., & Stefani, G. (2018). From geographical indications to rural development: A review of the economic effects of European Union policy. *Sustainability*, 10(10), 3745-3760. <https://doi.org/10.3390/su10103745>
- Cheraghchi, Susan. (1403). Investigating the necessity of policy and law for the protection of Iran's intangible cultural heritage and presenting policy suggestions. *Monthly Journal of Expert Reports of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly*, 32(10), doi: 10.22034/report.mrc.2025.1403.32.10.20351. (In Persian)
- Dar, M. A., & Ojha, M. (2023). Destination imaging, compatibilities with intellectual property rights-based tourism industry. *The Journal of World Intellectual Property*, 26(2), 328-335. <https://doi.org/10.1111/jwip.12268>
- Das, D., & Dileep, M. R. (2023). Geographical Indication and Tourism: A Study on the Awareness, Factors Influence, and the Scope of GI Tagging in Kerala as a Rural Tourism Development Tool. *International Journal of Hospitality & Tourism Systems*, 16(4).25-34. <https://doi.org/10.1016/j.ijleo.2017.12.146>
- de Werra, M. J. (2016), "A closer look at specialized intellectual property courts", *Wipo Magazine*. Available at: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2019/03/article_0005.html.
- Enoch, O. (2024). Legal Protection of Traditional Knowledge in Uganda: Development, Problems and

Citations

- Perspectives. *International Journal of Language, Literature and Culture*, 4(3), 1-10.
<https://doi.org/10.22161/ijllc.4.3.1>
- Gazizova, A. S. (2020). Protection of Traditional Knowledge: The Work and The Role of International Organizations and Conferences. *International Journal of Higher Education*, 9(8), 95-99.
<https://doi.org/10.5430/ijhe.v9n8p95>
- Gurgula, O., Padamczyk, M., & Shemtov, N. (2022). Specialised IP Judiciary: What Are the Key Elements to Consider when Establishing or Reforming an Effective IP Court?. *GRUR International*, 71(3), 206-212.
<https://doi.org/10.1093/grur-int/ikab172>
- Ghamsarian, H., & Esai Tafreshi, M. (2021). Protection of Handicrafts in the Iranian Intellectual Property Rights System; Considering the Provisions of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights of the World Trade Organization (TRIPS). *Comparative Law Research*, 25(2), 107-133.
- Ghorbani Siavoshani, E., Davari, A., Faghihi, M., ZandHessami, H., & FathiZadeh, A. (2019). Identifying the Effective Factors of industrial property protection aimed at developing entrepreneurship. *Journal of Technology Development Management*, 7(1), 37-63.
- [10.22104/jtdm.2019.3196.2107](https://doi.org/10.22104/jtdm.2019.3196.2107) . (In Persian)
- Habibi, Behnam. (2016). Challenges of legal protection of popular culture manifestations in Iran and its solutions. *Bi-Quarterly Journal of Administrative Law*, 3(11), 61-75. (In Persian)
- Hajarian, A. (2022). Analysis of Themes Affecting Sustainable Rural Tourism in Rural Areas of Isfahan Province. *Tourism Management Studies*, 17(59), 115-151.
<https://doi.org/10.22054/tms.2022.68582.2730>
- Halder, R., & Ghosh, K. (2024). Preserving Life and Heritage: The Role of Geographical Indications (GI) in Biodiversity Conservation with Special Reference to Endangered Species. *uttar pradesh journal of zolloogy*, 45(18), 148-160.
<https://doi.org/10.56557/upjz/2024/v45i184433>
- Hamidian, H., & Borzoi, A. (2022). Analysis and study of the impact of the legal structure of "geographical indications" on the development of handicrafts and rural tourism. *Development Strategy Quarterly*, 18(2), 151-182. (In Persian)
- Handique, P., & Dubey, A. (2022). Legal Mechanisms for Protecting Indigenous Knowledge. *Interdisciplinary Studies in Society, Law, and Politics*, 1(1), 4-13.

- <https://doi.org/10.61838/kman.islp.1.1.2>
- Hoang, G., Le, H. T. T., Nguyen, A. H., & Dao, Q. M. T. (2020). The impact of geographical indications on sustainable rural development: A case study of the Vietnamese Cao Phong orange. *Sustainability*, 12(11),1-13. <https://doi.org/10.3390/su12114711>
- Hossain, K., &Ballardini, R. M. (2021). Protecting indigenous traditional knowledge through a holistic principle-based approach. *Nordic Journal of Human Rights*, 39(1), 51-72. <https://doi.org/10.1080/18918131.2021.1947449>
- Hosseini khoo ,T. (2016). The Impact of Intellectual Property Rights on the Tourism Industry. (Master's Thesis). Faculty of Law and Political Science, University of Qom. (In Persian).
- Ibe, Ikenna U., and Chukwubuike I. Obianyo. (2023). "Traditional Knowledge, Traditional Cultural Expression and Intellectual Property in Nigeria." *De Juriscope Law Journal* 1(2),124-140 <https://doi.org/10.4337/9781785368486.00009>
- Irfan Manesh, M. (2018). Support for herbal medicines in traditional medicine in the framework of intellectual property rights laws and special regime: Providing a suitable model. (Master's thesis). Allameh Tabatabaei Faculty of Law and Political Science, Tehran. (In Persian)
- Jin, Y. (2024). Intellectual Property Protection of Traditional Handicrafts: Practical Foundations and Future Perspectives. *Journal of Education Humanities and Social Sciences*, 42(1),1023-1028. DOI:[10.54097/x9dhce65](https://doi.org/10.54097/x9dhce65)
- Khatti, H. (2018). Intellectual Property Rights and Tourism Industry, Opportunities and Gaps. (Master's Thesis). Allameh Tabatabaei, Tehran. (In Persian)
- Khedmatgazar, M. (2018). Pathology of Iran's Legislative Policies in Supporting Popular Culture. *Quarterly Scientific Research Journal of Administrative Law*, 5(14), 141-160. . (In Persian)
- Kumar, P., Kashyap, P. (2024). The role of government in rotection of traditional knowledge. *Journal of Law*,5(1),23-28 <https://doi.org/10.29103/micolls.v2i.123>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage Publications, Inc.
- Long, T. V., & Thanh, H. P. (2023). Mediating impact of the protection and exploitation of intellectual property rights of local intellectual property on tourism development: An empirical study in Central Vietnam. *Problems and Perspectives in Management*, 21(2), 767-780.

- [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(2\).2023.68](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2).2023.68)
- Mahdian Moghadam, M., & Fathi, Badie. (2024). Judicial specialization in intellectual property; cases, needs and advantages. *Judiciary Quarterly*, 24(117), 16-36.
<https://doi.org/10.22034/judg.2024.2040370.1331> (in persian)
- Mashayekh, J. (2019). Policy Recommendations for Promoting Intellectual Property System in Iran. *Science and Technology Policy Letters*, 9(2), 15-30.
[20.1001.1.24767220.1398.09.2.2.8](https://doi.org/10.1001.1.24767220.1398.09.2.2.8) (in persian)
- Mohseni, H. (2024). Jurisdiction, Procedure and Claims of Special Intellectual Property Tribunal. *Research and development in private law*, 1(1), 410-438. [10.22034/jpl.2024.718561](https://doi.org/10.22034/jpl.2024.718561) (in persian)
- Mweneogha, T. (2019). Intellectual Property Protection of Traditional Knowledge and Cultural Expressions in Tanzania: Regulating and Protecting Traditional Knowledge. *The Eastern African Law Review*, 46(2), 82-108.
<https://doi.org/10.56279/ealr.v46i2.3>
- Nizam al-Malki, J. (2022). Evaluation and feasibility study for handling industrial property rights claims and complaints according to Iranian law. *Justice Legal Journal*, 86(118), 339-368.
<https://doi.org/10.22106/jlj.2021.530991.4193> (in persian)
- Oguamanam, C. (2023). A critical examination of the African legal framework for indigenous knowledge. *Journal of African Law*, 67(1), 1-21.
<https://doi.org/10.1017/S0021855323000049>
- Punchihewa, N. S. (2020). Branding of tourism-related products and services for a competitive advantage in Sri Lanka. An intellectual property perspective. *South Asian Journal of Tourism and Hospitality*, 1(1), 138-157.
<https://doi.org/10.4038/sajth.v1i1.31>
- Riza, A., & Prahara, S. (2023). Government Readiness in Protecting Cultural Art and Traditional Knowledge in Indonesia. In *fourth Asia-Pacific Research in Social Sciences and Humanities, Arts and Humanities Stream*, 239-249.
https://doi.org/10.2991/978-2-38476-058-9_19
- Shafia, Saeed. (1402). Strategic report on the status of handicrafts and its pathology. (19248). *Monthly Journal of Expert Reports of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly*, 31(6), 19248. (In Persian)
- Shakeri, Z., & Jafarpour, Y. (2020). Challenges of Intellectual Property Law to Protect of Artworks in

- Contemporary Museums. *Culture-Communication Studies*, 261-283. [10.22083/jccs.2019.153831.2602](https://doi.org/10.22083/jccs.2019.153831.2602). (in persian)
- Sukardi, D. H., Sunaryo, S., Putri, R.W., & Kasmawati, K. (2024). Indonesian Legal Protection of Traditional Knowledge as Community Identity. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 11(5), 303-309. <https://doi.org/10.18415/ijmmu.v11i5.5687>
- Susanti, D. I., Susrijani, R., & Sudhiarsa, R. I. M. (2019). Traditional cultural expressions and intellectual property rights in Indonesia. *Yuridika*, 35(2), 257-276. <https://doi.org/10.20473/ydk.v35i2.15745>
- Tavassoli Naini, M., Allahvakil, N., & Mazaheri, R. (2020). Preparing mechanisms to support traditional Iranian knowledge by utilizing the experiences of India. *Quarterly Journal of Comparative Law*, 8(1), 59-86. <https://doi.org/10.22096/law.2020.109734.1473>. (In Persian).
- Thumm, N., [Blind](#), K., & [Stolz](#), C. (2024). Models of Intellectual Property Governance and Administration. *World Intellectual Property Organization*, No. 2009EN/24, 3-50. DOI: [10.34667/tind.49741](https://doi.org/10.34667/tind.49741)
- Tolera, K. D. (2023). Protection of Indigenous Cultural Expression Under Ethiopia Legal Regime: Analysis of the Current Existing Law. *International Journal for Multidisciplinary Research (IJFMR)*, 5(5), 1-12. <https://doi.org/10.36948/ijfmr.2023.v05i05.6679>
- Vecchio, Y., Iddrisu, A.-L., Adinolfi, F., & De Rosa, M. (2020). Geographical Indication to Build up Resilient Rural Economies: A Case Study from Ghana. *Sustainability*, 12(5), 1-14. <https://doi.org/10.3390/su12052052>
- Wu, L. (2024). The Current status, challenges, and protection strategies of geographical indications for agricultural products in China. *World Journal of Sociology and Law*, 2(2), 47-51. <https://doi.org/10.3390/agriculture14010113>
- Xu, J., Yang, M., Hou, C., Lu, Z., & Liu, D. (2021). Distribution of rural tourism development in geographical space: a case study of 323 traditional villages in Shaanxi, China. *European Journal of Remote Sensing*, 54(sup2), 318-333. <https://doi.org/10.1080/22797254.2020.1788993>
- Zahedi, M., & Erfanmanesh, M. H. (2019). Role of Disclosure Requirements in Providing Effective Protection of Traditional Knowledge and Medicine. *Private Law Research*, 7(25), 117-144.

<https://doi.org/10.22054/jplr.2018.22883.1588>. (In Persian).

Zahedi, M., & Mohammadi, O. (2015). The Role of Intellectual Property Rights in Supporting the Tourism

Industry. *Private Law Research Quarterly*, 4(13), 87-118

<https://doi.org/10.22054/jplr.2016.2017>.(In Persian).

